

**DE WRAAK
VAN DEN
SLUISWACHTER**
door

P. DE ZEEUW J.G. ZN.

DE WRAAK VAN DEN SLISWACHTER

„Dat was natuurlijk op onze veeschuiten gemunt“ (blz. 26)

**DE WRAAK VAN
DEN SLUISWACHTER**

**EEN VERHAAL UIT DE OORLOG TUSSEN
NEDERLAND EN DUITSLAND**

**DOOR
P. DE ZEEUW J.G.ZN**

BAND EN TEKENINGEN VAN JAN KAMPMAN

1945

H. A. VAN BOTTENBURG N. V. — AMSTERDAM-C

Dit boek werd geschreven in 1941. Van 1 October 1944 tot 20 April 1945 zat de kopij in de tuin begraven. Op die dag werd Nijkerk vrij en groef ik ze op. Het grootste deel van dit verhaal is historisch.

de Z.

I

DE VERRADERLIJKE OVERVAL

„Jaap, Jaap, hoor toch es jò!”

Jaap krijgt een stevige stoot in z'n ribben, maar blijft toch nog rustig doorslapen. Gisteren is hij jarig geweest — dertien jaar geworden — en daardoor is hij laat naar bed gegaan. Geen wonder, dat je dan 's nachts om vier uur nog niet uitgeslapen bent.

Maar Kees, z'n broertje, die twee jaar jonger is, is klaar wakker en hij blijft volhouden.

„Jaap hoor dan toch es jò, wat een vliegtuigen! Hoor eens, ze schieten al ook!”

Nu wordt Jaap toch eindelijk wakker en half-dromend nog zegt hij: „'t Zullen oefeningen zijn, Kees, ga maar weer maffen hoor.”

„Oefeningen?” vraagt Kees ongelovig, „daar geloof ik niets van, daarvoor is de herrie veel te groot. Kom jò, ik ga er uit, om es te kijken.”

Kees Verveer voegt de daad bij het woord en

staat meteen op z'n blote voeten naast 't bed. Hij loopt door 't schemerige vertrekje naar een klein raampje, dat hij opschuift, om dan z'n hoofd naar buiten te steken.

„Jaap, Jaap, kom nu es gauw kijken, allemaal vliegtuigen, moffen, geloof ik.”

„Die zullen naar Engeland gaan,” meent Jaap, die nu eindelijk ook uit z'n bed gesprongen is en naast z'n broer komt staan.

„Stil eens, daar wordt geschoten geloof ik,” zegt Kees.

„Afweergeschut van de onzen natuurlijk, die moffen mogen immers niet over neutraal gebied vliegen. En als ze het tòch doen, dan proberen we ze neer te paffen, da's nogal wiertes,” lucht Jaap z'n wijsheid. Kees is het daarmee goed eens.

Maar 't is toch wel een groot aantal, dat vannacht verdwaald is.

Hoor eens, daar wordt alweer geschoten.

„Ze zullen ons toch niet aanvallen?” vraagt Kees opeens, verschrikt.

„Och kom nou, dat zou toch gemeen zijn, wij hebben toch geen ruzie met ze? Onze Koningin en onze regering hebben die moffen niets gedaan, waarom zouden ze ons dan aanpakken?”

„Weet ik nog niet, 't was wel gevaarlijk, hoorde ik vader gisteren nog tegen een schipper zeggen, die geschut werd.”

„En onze Koningin heeft verleden jaar nog zo Haar best gedaan, om weer vrede te maken, je weet wel, samen met koning Leopold.”

„Ja, maar daar zijn de moffen toen niet op ingegaan.”

„Nee, natuurlijk niet, die vechten liever.”

De jongens staken een ogenblik hun gesprek. Ze staren naar de hemel, waar reeds de eerste strepen van de nieuwe dag — 10 Mei 1940 — worden gezien.

En aldoor razen de vliegtuigen boven hun hoofden.

Beneden ontstaat gerucht.

Er wordt op de vensters geklopt.

„Zeg Verveer, kom er eens uit,” horen de jongens roepen. 't Is de stem van buurman Kooy. Ze wonen hier bij de schutsluis maar met enkele gezinnen en dus kennen ze elkaar heel goed.

Vader is zeker vannacht nog op geweest om een schip te schutten. Dat gebeurt vaak. Hendrik Verveer is al jarenlang sluiswachter. De schepen die over het IJsselmeer komen, moet hij door de sluis naar binnen laten en de

schepen die van het stadje komen, dat een uur het land in ligt, moet hij naar buiten laten. Dat is z'n dagelijks werk.

't Gebeurt vaak, dat hij er 's nachts uit moet, om een schip uit of in de haven te laten en als dat gebeurd is, slaapt Verveer 's morgens gewoonlijk nog een poosje door.

Maar nu is hij er toch vlug uit en weldra staat hij buiten.

„Dat is mis buur,” horen de jongens Kooy zeggen, „we hebben oorlog man, geloof dat maar van mij.”

„Hitler zal toch niet gek zijn?” meent Verveer.

„Waarom? Hij heeft wel gekker dingen gedaan!”

„Maar als hij Nederland aanpakt, wordt dat z'n ongeluk, dat voorspel ik je, buurman.”

„Zou je dan denken, dat wij hem de baas zijn?”

„Welnee, wij kunnen natuurlijk niet tegen de moffen op, en toch wordt dit zijn ongeluk!”

„Goeie morgen samen!”

„Morgen Van Hedel,” zeggen de mannen en de jongens begrijpen, dat de andere buurman, die een boerderij heeft vlak bij het sluiswachtershuis, ook aan het gesprek komt deelnemen.

Maar nu houden zij het boven ook niet langer uit.

„We hebben oorlog zeg, hoor je dat?” zegt Kees tegen Jaap.

Doch deze is daarvan nog niet zo zeker.

„Kan ook nog heel best zijn van niet, maar in elk geval sta ik nu op, misschien komt er wel een schipper, die er méér van weet.”

Vlug schieten de beide jongens hun kleren aan en ze zijn nog niet klaar als moeder haar hoofd door het trapgat steekt.

„O, zijn jullie al op? Nu goed, kom dan maar naar beneden, maar doe vooral zachtjes, dat Jansje en Grietje niet wakker worden.”

„Ja moeder, we zullen heel stilletjes doen,” fluistert Jaap, „we zijn zo beneden. Is het nu oorlog moeder?”

„Dat weten we nog niet kind, maar we hopen natuurlijk, dat God ons voor die ramp wil bewaren; nu stil zijn, hoor!”

Moeder gaat onhoorbaar de trap weer af. De beide jongens praten nu niet meer. Ze haasten zich, wat ze kunnen, om buiten te komen. Daar zijn de burens en misschien wel een schipper, in elk geval heb je daar ook de lui van de veeschuiten, die zullen stellig wel méér weten, denken ze.

Die veeschuiten liggen daar al meer dan een week. Ze moeten het vee wegvoeren als er oorlog komt. De regering heeft er wel rekening mee gehouden, dat het gebeuren kan. Daarom zijn er heel veel maatregelen getroffen, voor de veiligheid van mensen en vee. Het vee der boeren moet in schuiten weggevoerd worden en de mensen van Nieuwkerk, het stadje, dat een uur het land in ligt, moeten ook geëvacueerd worden.

Als de jongens buiten komen, vliegt er juist weer een escadrille vliegtuigen over.

„'t Is mis, wat ik je zeg man,” verzekert Van Hedel, „maar kom, de dag is aan de lucht, ik moet gaan melken; da's waar ook, Verveer, jij hebt radio, als je die eens aanzette?”

„Die is er nooit zo vroeg,” meent de sluiswachter.

„Maar als het werkelijk oorlog is, dan zullen er best berichten doorkomen, geloof dat maar.”

„Nu goed, laten we dan even gaan proberen,” stelt Verveer voor.

Moeder maakt wel enig bezwaar, met het oog op de meisjes, die nog slapen, maar ze begrijpt toch ook, dat ze zekerheid moeten hebben.

De radio wordt afgestemd op Hilversum.

Weldra klinkt de stem van den omroeper door de huiskamer.

„Dames en heren, over enkele ogenblikken zal Hare Majesteit de Koningin het woord tot u richten.”

„De Koningin!” juicht Kees.

„Da's natuurlijk mis, jò,” meent Jaap.

„Ja mannen,” zegt de sluiswachter, „geloof me, we hebben oorlog, anders zou de Koningin zó vroeg niet voor de radio spreken.”

„Hare Majesteit de Koningin!” kondigt de omroeper aan.

'n Paar seconden nog en dan klinkt de stem van de Koningin:

„Mijn volk.

Nadat ons land met angstvallige nauwgezetheid al deze maanden een stipte neutraliteit had in acht genomen en terwijl het geen ander voornemen had, dan deze houding streng en consequent vol te houden, is in de afgelopen nacht door de Duitse weermacht zonder de minste waarschuwing een plotselinge aanval op ons gebied gedaan.

Dit, niettegenstaande de plechtige toezegging, dat de neutraliteit van ons land zou worden ontzien, zolang wij haar zelf handhaafden.

Ik richt hierbij een vlammend protest tegen

deze voorbeeldeloze schending van de goede trouw en aantasting van wat tussen beschaafde staten behoorlijk is. Ik en mijn regering zullen ook thans onze plicht doen. Doet gij de uwe, overal en in alle omstandigheden, ieder op de plaats, waarop hij is gesteld, met de uiterste waakzaamheid en met die innerlijke rust en overgave, waartoe een rein geweten in staat stelt."

Nadat de stem van de Koningin zweeg, bleef het nog een poos stil in de kamer van den sluiswachter. Allen waren bezig met eigen gedachten.

Eindelijk zei Verveer: „Nu is er aan de onzekerheid een einde gekomen. We weten het nu zeker, dat we oorlog hebben met Duitsland. God moge ons land genadig zijn."

„Zeg dat wel, buurman," zei Van Hedel, „wie zal zeggen, wat ons nu boven het hoofd hangt."

„Een verschrikkelijke tijd, mensen, reken daar maar op," meende Kooy, „kom," ging hij voort, „ik ga het eens gauw aan mijn vrouw vertellen. Dat wordt vandaag een drukke dag, Verveer."

Toen de burens vertrokken waren, kwamen de tongen van de jongens los. Zij hadden op school veel van de vaderlandse geschiedenis

gehoord, over de dappere daden, die het voorgeslacht had verricht en zij hoopten, dat er nu weer kloeke daden zouden gedaan worden.

„Kun je geloven, jò,” zei Kees, „ze krijgen ons nooit. Dat zit 'em in de Hollandse waterlinie natuurlijk, daar kunnen ze niet doorheen. Lodewijk XIV, die Franse koning, die 't in 1672 eens proberen wou, kwam er ook niet, nou en toen hadden we een snertleger bij nu vergeleken.”

„Ja, maar de moffen zijn mirakels sterk, geloof dat maar,” zei Jaap voorzichtig.

„Ach jò, Engeland en Frankrijk doen nu immers met ons mee, geloof maar gerust, dat die sterk zijn, daar kan de mof nooit tegenop.”

Vader Verveer maakt een eind aan het politieke gesprek van de jongens. Hij vraagt of zijn vrouw het ontbijt wil gereed maken, want Jaap en Kees moeten straks op de fiets naar Nieuwkerk.

„Toch niet naar school?” vraagt Jaap.

En Verveer zegt, dat daar geen denken aan is. De scholen zijn vandaag alle gesloten, dat spreekt vanzelf. Ieder ogenblik kan er een bevel van den burgemeester komen, om met de evacuatie te beginnen. Evacuatie is een vreemd woord, doch de jongens hebben het de laatste

dagen al zó vaak gehoord, dat ze er vertrouwd mee geraakt zijn.

Moeder Verveer snijdt vlug de boterhammen en als het ontbijt afgelopen is, neemt vader de Bijbel en leest Psalm 91 voor. Het is heel stil als vader leest en allen gevoelen het, dat ze nu meer dan ooit behoefte hebben aan de „schuilplaats des Allerhoogsten”.

II

EVACUATIE

Jaap en Kees zijn nog maar goed en wel weg als de telefoon rinkelt.

„Met Verveer, de sluiswachter.”

„Jawel, burgemeester; over een uur zegt u?”

„O juist, dus 't kan wel negen uur zijn, vóór de eersten hier zijn? Heel goed, ik zal zorgen, dat alles in orde is.”

„Zeker, ik moet ook evacueren, maar ik ga niet weg, vóór dat alles hier in orde is.”

„Dat wist ik al, burgemeester; maar de brug wordt toch niet opgeblazen vóór de avond?”

„Nee, dat dacht ik ook. 'k Zal er voor zorgen, burgemeester; dag burgemeester.”

Verveer legt de hoorn weer op het toestel. „In Nieuwkerk is de evacuatie gelast, vrouw,” zegt hij. „De burgemeester rekent er op, dat wij ook gaan, maar ik heb hem gezegd, dat ik niet weg kon vóór dat al het vee hier geladen

is. De eerste koeien kunnen om negen uur hier zijn. Ik zal nu even naar de schuiten gaan, dan kunnen de schippers alles gereed maken voor de ontvangst.”

„Dat zal hier vandaag een drukte worden,” meent juffrouw Verveer, „honderden koeien inladen is geen kleinigheid.”

„Och vrouw, als alle mensen hun plicht doen, loopt het vlot genoeg, geloof dat maar!”

Jaap en Kees waren vlugger uit de stad terug, dan moeder verwacht had. Ze hadden grote pakken achter op de bagagedrager en Jaap had bovendien nog een flink-gevulde tas aan zijn stuur hangen. Ze hadden van alles ingeslagen. Want niemand kon zeggen of daar-ginds in de evacuatie-stad alles wel voldoende te krijgen zou zijn. Er was door de autoriteiten wel verzekerd, dat de regering gezorgd had, dat daar voor alle burgers voor een maand voldoende meel, vet, vlees enz. aanwezig was, maar moeder Verveer was een secure vrouw, zij liet niet graag op anderen aankomen, wat ze zelf doen kon.

„De koeien zijn al onderweg,” verkondigde Jaap, toen hij thuiskwam, „de eerste troep zijn we dicht bij de stad voorbij gereden.”

„Dan kunnen ze met een half uur hier zijn,”

stelde de sluiswachter vast, „hoeveel waren het er jongens?”

„’t Zijn er vijftig denk ik, zou ’t niet, Kees?”

„Ja ik heb ze geteld, ’t waren er twee en vijftig,” zei Kees, „maar ik kan er wel een paar misgeteld hebben, want die dieren liepen zó door elkaar, dat het heel lastig tellen was.”

„Dan moeten jullie nu je moeder maar helpen,” meende de sluiswachter, „er is heel wat te doen, dat begrijp je.”

Dat begrepen de jongens heel best en vlug gingen ze aan de gang. Jaap haalde het papier voor de dag, dat enkele dagen te voren was uitgereikt aan al de burgers en waarop algemene aanwijzingen waren gegeven voor de evacuatie.

„Mijn hoofd staat er niet naar, Jaap,” zei moeder, „kijk jij maar eens na, wat we zoal moeten meenemen.”

Jaap vouwde heel gewichtig het papier open en las: „Papieren: geboorte- en huwelijksacten, spaarbankboekjes, geld- en waardepapieren, verzekeringspolissen, belastingbiljetten, distributiestamkaarten enz.”

Ja daar zat Jaap al. Hij wist natuurlijk niet waar al die paperassen lagen; vader zorgde daar altijd voor.

Dan maar naar punt twee.

Mondvoorraad voor twee dagen: „brood, kaas, koffie, thee, suiker en boter.” Dat kon hij wel bij elkaar leggen. Ze hadden die morgen wel voor een week gehaald, dus zouden ze voor twee dagen zeker genoeg hebben. Verder moesten er nog kleren mee, maar dat was weer wat voor moeder, oordeelde Jaap. Per volwassen persoon mochten ze niet meer dan 30 kg. meenemen. Dan werd ook nog de raad gegeven lucifers, kaarsen en een zaklantaarn mee te nemen. Mooi, dat was ook te doen. Alles wat Jaap, met behulp van Kees bij elkaar had gebracht, werd op de tafel gelegd en daarop begonnen ze er twee pakketten van te maken. Maar zonder moeder ging dat niet. Jaap wilde er vader ook al bij roepen, maar moeder zei: „Laat vader nu maar aan zijn werk, die heeft het op 't ogenblik heus druk genoeg met het inladen van 't vee.”

„Ja maar die papieren, moeder!”

„Dat komt straks wel terecht Jaap; vader zal ze wel in zijn zak steken, laten wij nu maar zorgen, dat de pakken gereed zijn.”

Er werd een poos flink doorgewerkt en onderwijl zat Kees aan de knoppen van het radio-toestel te draaien.

„Jongen ja,” zei Jaap, „luister eens of er ook berichten komen over de oorlog.”

Nu die waren er genoeg.

Overall werd hard gevochten, vertelde de omroeper. Bij Venlo was een gepantserde Duitse trein met soldaten, die zich juist op de spoorbrug bevond, met brug en al in de lucht gevlogen.

De jongens dansten van plezier.

„Kinderen toch,” vermaande moeder, „moet je daarover nu zo'n lawaai maken, ik vind het zo vreselijk!”

„Wat doen die moffen dan in ons land,” zei Kees, „'t is nèt goed, laat ze de lucht maar invliegen, wij hebben ze niet geroepen!”

„Hoor eens!” riep Jaap ineens, „ze komen ook uit de lucht rollen, zeg, luister maar.” De omroeper vertelde: „de vijand heeft op verschillende plaatsen tal van parachutisten uitgeworpen, waarop door onze soldaten jacht wordt gemaakt. De meesten van deze zijn al gedood. Heel veel vijandelijke vliegtuigen zijn reeds door ons afweergeschut uit de lucht gehaald, het aantal bedraagt reeds enkele tientallen!”

„Hoera, zo gaat ie goed!” schreeuwden Jaap en Kees tegelijk.

„Aan de Maas en de IJssel wordt verbitterd tegenstand geboden. Ondanks de krachtige Duitse aanvallen handhaven onze troepen zich in Delfzijl.”

Weer ging er een juichkreet op, maar dan kwam er een bericht, dat den jongens de vuisten deed ballen: „Van verschillende plaatsen wordt gemeld, dat Nederlandse krijgsgevangenen door Duitsers als dekking worden gebruikt!”

„Die lafaards!” beet Jaap er uit. „Wat is dat gemeen, zodoende worden onze soldaten gedwongen op hun eigen kameraden te schieten.”

„Jongens ik zou de radio maar weer afzetten,” zei moeder nu, „jullie winden je veel te veel op en je voert ondertussen geen steek uit. We hebben het nu veel te druk; vanavond kun je alles wel in de krant lezen.”

„Zolang kan ik niet wachten moeder, we moeten het nieuws gauw weten. Maar 't gaat gelukkig goed Kees, wat jij!”

„Nou!” beaamde Kees, „of het goed gaat! De moffen zullen er achterkomen, dat ze een onschuldig land verraderlijk zijn binnengevallen. Fijn zeg, dat ze al zoveel van die lelijke vliegtuigen neergeschoten hebben. De schurken, die over ons land vliegen en overal hun bommen

uitgooien! Ik wou, dat ze allemaal uit de lucht
gehaald werden.”

„Dat kan nog wel als 't wat langer duurt,”
meende Jaap, „'t is vandaag pas de eerste dag,
dat het oorlog is!”

III

DE BOM UIT HET VLIEGTUIG

Er werd op het raam getikt.

Buurman Kooy stond buiten en hij riep: „Zijn de jongens er in? Ze moeten dadelijk komen om hun vader te helpen!”

„Fijn!” riep Jaap.

„Moeder, we gaan hoor, alles is nu klaar voor de evacuatie, nu gaan we de koeien helpen laden. Daarmee zullen we nog wel een grapje beleven. Stel je voor, dat er een paar op hol gaan!”

„Jaap houd toch op, jij schijnt te denken, dat oorlog een pretje is,” vermaande moeder, „maar dat heb je mis. 't Is 't vreselijkste wat aan een volk kan overkomen en geloof maar, dat we nog heel wat narigheid zullen beleven, vóór dat het weer vrede is.”

„Daar kunnen we 't nu nog niet over hebben, moeder,” zei Jaap, „kom op Kees, dan gaan we naar de dijk, om vader te helpen!”

Weg renden de jongens en moeder keek ze hoofdschuddend na. Och, zulke jongens begrijpen nog zo weinig van de ellende, die nu over ons land is gekomen, dacht ze.

't Was wel nodig, dat Jaap en Kees een handje gingen helpen. Niet dat er geen mensen genoeg waren, er waren er bijna te veel. 't Waren allemaal boeren en boerenknechts, die met hun koeien naar de sluis waren gekomen, om ze daar over te geven aan de evacuatieleiders. De koeien waren door het vreemde gedoe bar onrustig en soms zelfs lastig en zodoende viel het niet mee, ze aan boord van de schuiten te krijgen. Jaap en Kees konden nu zo mooi helpen door ze voorzichtig een beetje aan te drijven. De jongens deden dit natuurlijk graag en weldra waren zij druk in de weer, om het weerbarstige vee aan boord te helpen brengen.

Nu en dan ronkten er vliegtuigen boven hun hoofd en dan werden de koeien een ogenblik vergeten, om het toestel na te kijken en soms na te schreeuwen.

Eensklaps kwam er een vliegtuig heel laag over en de motoren daarvan maakten zó'n lawaai, dat de meeste koeien gekke sprongen maakten.

Verveer wilde juist een koe over de loopplank leiden, toen dat vliegtuig zo'n hels lawaai begon te maken. Daarvan had de zwart-bonte niet terug. Zij nam een onverwachte sprong, rukte het touw los, waarmee de sluiswachter ze vasthield en zette het vervolgens op een lopen.

„Vooruit Jaap!” schreeuwde Verveer, „draaf ze achterna en breng ze hier!”

Weg was Jaap al.

Spoedig bemerkte hij, dat het gauwer gezegd was dan gedaan: breng ze weer hier.

Jawel de zwartbonte had lak aan Jaap. Ze rende langs de glooiing van de dijk, keek wijsgerig over het IJsselmeer heen en toen kreeg de vrees voor zeeziekte haar zeker te pakken. Tenminste, ze galoppeerde naar de kruin van de dijk, stak die dwars over en begon toen een ren aan de binnenkant van de dijk. Daar dit van de glooiing af ging, kreeg het beest meer vaart, dan het op dat ogenblik kon verwerken en toen er bovendien aan de voet van de dijk een sloot bleek te lopen, schoot er niets anders over, dan met een dwaze sprong de sloot over te gaan. De koe belandde nu in de tuin van buurman Van Hedel. Doch dat duurde kort, want Jaap kon ook slootje springen. Bijna elke

dag ging hij de polder in en er was geen sloot zo breed of hij wipte er over.

Heel gauw stond hij nu ook in de tuin van buurman. Hij wilde de koe, die zich aan een bed spinazie te goed deed, grijpen, doch daar was de zwart-bonte niet van gediend. Weer ging ze er van door en Jaap er achteraan. Het erf van Van Hedel dwars over, weer over een sloot en toen het weiland in.

Bij het sluiswachtershuis stonden een aantal boeren, met koppels koeien, de wilde jacht gade te slaan. Ook moeder Verveer stond te kijken hoe Jaap z'n best deed, om de koe te vangen.

Opeens kwam er uit het Westen een vlieg-machine opdagen.

De machine maakte een geweldig lawaai en sommigen meenden, dat het hetzelfde toestel was, dat zoëven zo heel laag was over gekomen en de koe zo aan het schrikken had gemaakt.

Maar dat was niet met zekerheid te zeggen.

De zwartbonte was haar schrik voor vlieg-machines nog niet te boven. Zij gooide de achterpoten zo hoog mogelijk in de lucht, en met de staart recht overeind spurte ze het weiland in.

Jaap stond haar beteuterd na te kijken. Hij

kon nu z'n pogingen wel staken en inplaats van naar de koe, keek hij nu naar het vliegtuig boven hem.

De machine was nu dicht in zijn nabijheid en vloog angstwekkend laag. Het koerste, zoals Jaap meende, op de haven aan, juist op de plaats, waar de veeschuiten lagen.

Plotseling hoorde de jongen een oorverdovende slag en voelde hij, dat hij werd opgenomen en weggeslingerd..... en toen was alles uit.....

Uit de mensen, die op de weg stonden, klonken rauwe kreten op, want zij hadden gezien wat er gebeurd was. Het vliegtuig had bommen uitgeworpen, die midden in het weiland terecht gekomen waren.

„Dat was natuurlijk op onze veeschuiten gemunt!” zei een boer, „maar ze gooien slecht die moffen, want ze zijn er nog wel driehonderd meter af.”

„Jaap! Waar is Jaap!” gilde nu vrouw Verveer opeens.

Dat was waar ook.

Door de alteratie, die de ontploffende bommen hadden veroorzaakt, waren de mensen den jongen vergeten, die in het weiland was.

Waar was de jongen gebleven?

Met een forse sprong wipten een paar boeren de sloot over, die tussen de weg en het weiland liep en draafden naar de plaats, waar de bommen gevallen waren.

'n Ontzaggelijk gat was er in het weke weiland ontstaan en meters in de omtrek lag de aarde voeten hoog. Maar ze kwamen niet om naar deze trechter te kijken, ze moesten Jaap zoeken en dien zagen ze nog niet.

In spanning liepen ze het weiland door tot ze eindelijk den jongen gevonden hadden.

„Bewusteloos!” zei Nelis.

„En hij is nog gewond ook,” merkte Lubbert op, „de jongen kan wel dood zijn, Nelis.”

Maar de boer schudde z'n hoofd.

„Nee zo erg is het Goddank niet, 't leven is er nog wel in, maar wat ziet hij er uit, van onder tot boven onder de klei.”

Daar kwam moeder Verveer het land al indraven. Ze kon niet rustig afwachten, tot de boeren terugkwamen, maar was over het erf van Van Hedel gelopen en toen het hek door en het weiland in.

„Wat is er Nelis?” riep ze uit de verte.

„Maak je niet ongerust, hij leeft hoor!” riep de boer terug en dat gaf de arme vrouw al een hele opluchting.

„Hoe krijgen we Jaap nu thuis?” vroeg Lubbert.

Ja dat was een moeilijk geval.

„We durven hem niet te dragen, vrouw Verveer,” zei Nelis, „kun je niet een matras halen?”

Lubbert ging met vrouw Verveer mee en weldra kwam hij terug met een matras, waarop Jaap voorzichtig werd neergelegd.

Zo brachten ze hem thuis.

De sluiswachter had intussen al gehoord, wat er gebeurd was. Hij had de koeien in de steek gelaten en kwam het huis indraven, juist toen Jaap daar op de matras was binnen gedragen.

„Hij is toch niet dood?” vroeg hij gejaagd.

„Gelukkig niet Verveer, hij is bewusteloos, waarschijnlijk door de slag, waarmee hij tegen de grond sloeg.”

„Maar ik zie toch bloed, dáár aan z'n been,” zei Verveer bezorgd.

„Ja, dat is zo, maar dat zal vermoedelijk slechts een vleeswond zijn; heb je den dokter al opgebeld?”

De sluiswachter schrok er van. Daaraan had hij nog in 't geheel niet gedacht.

Vlug greep hij de hoorn en draaide het nummer van Dr. Struik op.

„Ja, met Verveer, de sluiswachter.”

„Niet thuis, zegt u?”

„Och, da's waar ook, maar kunt u dokter niet bereiken of desnoods een ander? 't Is nogal ernstig. De jongen is bewusteloos en hij heeft een wond aan z'n been. Dat kan niet zonder dokter.”

„Graag als u dat doen wilt, dank u wel. Dag mevrouw!”

Hij legde de hoorn weer op de haak.

„In de stad is geen enkele dokter bij de hand; ze zijn allen druk met de evacuatie van de zieken. Daaraan had ik zo gauw niet gedacht.”

„Verschrikkelijk toch,” zei moeder Verveer, „die arme jongen, we kunnen hem toch zó niet laten liggen.”

„Was zijn gezicht maar eens met water en doe er een scheut brandewijn in. Misschien komt hij bij,” zei Nelis, die een oude praktische boer was. „We kunnen hem dan voorzichtig z'n kleren uittrekken en op bed leggen. Ha, daar komt al hulp,” ging het in één adem door. „Ja in tijd van nood is het prettig, als men goede burens heeft. Nu mensen, ik ga weer naar de koeien, 't beste er mee.”

Nelis, gevolgd door Lubbert, verliet het vertrek, maar tegelijk stapten vrouw Kooy en

vrouw Van Hedel binnen. Met z'n drieën deden de vrouwen aan Jaap, wat ze konden. 't Bleek, dat de jongen aan z'n been een lelijke wond had, maar de vrouwen durfden daaraan niets te doen.

Toen Jaap's gezicht fris gewassen was, goot z'n moeder hem wat brandewijn in de mond, en werkelijk kwam hij spoedig daarop bij. Maar toen begon hij te kermen van de pijn. De beide zusjes stonden er bij te huilen en werden door buurvrouw Kooy naar háár huis gebracht.

„Die stumperds zijn ook helemaal overstuur,” klaagde ze, „ook geen wonder. Een groot mens kan nauwelijks z'n positieven bij elkaar houden, wat moeten zulke schapen dan wel.”

Daar rinkelde de telefoon.

Verveer, die nog steeds in huis zat, greep de hoorn. „Gelukkig moeder,” zei hij na het gesprek, „de dokter is op komst, hij brengt een zuster mee. Jaap zal nu wel met een auto geëvacueerd moeten worden.”

„Stil maar Jaap,” probeerde moeder den kermenden jongen te sussen, „stil maar hoor, nu zal de dokter er gauw zijn. Die lelijke valse moffen ook hè, die lafaards, om ons land bin-

nen te vallen, en onschuldige vrouwen en kinderen te bombarderen!

Stil nu maar, doet het zo'n pijn jongen? De dokter zal je wel netjes verbinden hoor en dan is de pijn gauw over."

Met ongeduld werd de komst van dokter Struik afgewacht en er ging een zucht van verlichting op, toen diens auto eindelijk voor het sluiswachtershuis stil hield.

Net waren de dokter en de zuster binnen, toen Kees het huis in kwam draven met de tijding: „Vader, er is een koe in de vaart gevallen! Kom eens gauw!”

„Best hoor Kees,” zei Verveer bedaard, „er zijn boeren genoeg, ze moeten het beest maar proberen te redden. Loop maar even naar buurman Kooy, die zal wel helpen. Ik kan nu onmogelijk komen.”

Weg was Kees al.

Ondertussen was dokter Struik met zijn onderzoek begonnen.

„Is 't erg dokter?” vroeg moeder.

„'t Is een lelijke wond, een scherf van de bom heeft hem geraakt en ik vrees, dat er nog een stuk in de wond is blijven zitten. Zet je tanden maar op elkaar Jaap!”

Jaap deed z'n best, maar toen de dokter zo

in het gewonde been begon te knijpen, kon hij toch niet nalaten nu en dan een ferme schreeuw te geven.

„’t Is net zoals ik dacht,” zei de dokter, „er is een scherf in het vlees gekomen en ik kan die er nu niet uithalen, dat moet in ’t ziekenhuis gebeuren.”

„Is ’t zó erg dokter, dat Jaap naar ’t ziekenhuis moet?” vroeg vrouw Verveer dadelijk.

„Welneen, ’t is niet zo erg, maar in Keistad, waar we vandaag allemaal heen moeten, is een klein ziekenhuis en daar kan ik den jongen beter behandelen. Waar word jij ingekwartierd Verveer?”

„In de Langeboomstraat dokter.”

„Dat is vlak bij ’t ziekenhuis, je kunt dus net zo vaak naar Jaap gaan kijken als je wilt.”

De dokter legde nu met behulp van de zuster een verband en vertrok met de belofte, dat hij over een paar uur terug zou komen. Jaap kon dan in zijn auto worden vervoerd en z’n moeder zou mee mogen.

„Wanneer gaan jullie weg?” vroeg de dokter.

„M’n man en de jongens zouden met de fiets gaan, dokter en ik met de meisjes op de wagen van buurman Van Hedel. Vrouw Kooy met de kinderen rijdt ook mee. We zijn dan onze

eigen baas. Zo hadden we dat bekeken.”

„Prachtig, maar Jaap mag niet op de fiets, denk er om, die evacueert heel deftig met een auto, wat jij Jaap?”

Jaap probeerde te lachen, maar dat ging niet best, want z'n been deed hem juist weer zo hevig pijn.

„Nu, afgesproken dan mensen,” zei de dokter, „en moed houden hoor. God regeert, laten we dat vooral nú niet vergeten. De Duitsers zijn wel machtig, maar ze kunnen niet verder gaan dan de Heere hun toestaat. Laten we een voorbeeld nemen aan onze Koningin. Ja ik heb Haar vanmorgen ook gehoord. Gelukkig, dat we nog een Oranje aan 't hoofd van 't land hebben. Nu tot straks!”

De zuster zat al in de wagen en de dokter sprong vlug achter het stuur en spurte weg met een vaart van tachtig kilometer in de bocht. Hij had nog meer te doen vandaag.

IV

BALLINGEN

Jaap ligt onrustig op bed te wachten tot de dokter hem komt halen. Af en toe trekt hij een pijnlijk gezicht en nu en dan kan hij het niet laten, om een schreeuw te geven.

Buiten gaat het lawaai met de koeien door. Vijf schuiten vol met vee zijn al vertrokken, heeft Kees hem verteld en het spijt Jaap, dat hij er niet bij kan zijn. Net nu er eens wat bijzonders te beleven valt, ligt hij hier op bed met een gewond been, dat hem veel pijn doet.

Oorlog in Nederland!

Hoeveel jaren is dat al geleden.

Jaap harkt al zijn kennis van de vaderlandse geschiedenis bij elkaar. Bij Waterloo hebben de Nederlanders gevochten. Dat was in 1815. De Prins van Oranje voerde daar onze troepen aan en werd zelf gewond. Ja, als 't land in nood verkeerde, was Oranje altijd present, denkt

Jaap. Wat had er van Nederland moeten worden, als we het Oranjehuis niet hadden gehad! Gelukkig, we hebben het nog, onze Koningin is een flinke, 'n echte Oranje, die zal de moffen wel geven, wat ze verdienen.

Wacht eens, in 1830 hebben we ook nog oorlog gehad. Toen met de Belgen. En toen was het weer diezelfde Prins van Oranje, die in de Tiendaagse veldtocht zo dapper gevochten heeft.

Zachtjes begint Jaap te neuriën:

„Wie heeft ons in een dag of tien,
Het ganse Belgenland doen zien?
De Prins, de Prins, de Prins!”

Juist komt moeder binnen.

Ze is boven geweest, om kleren voor Jansje en Grietje op te zoeken.

„Kijk eens aan,” zegt ze lachend, „'t gaat goed denk ik, Jaap, je ligt tenminste te zingen.”

De jongen lacht flauwtjes.

„Ik dacht over de oorlog met België,” zegt hij. „Maar we hebben geen oorlog met België, Jaap,” zegt moeder, die met de vaderlandse geschiedenis niet zo best op de hoogte is, „we hebben nu oorlog met Duitsland.”

„Dat weet ik wel moeder, maar ik dacht over

de oorlogen, die we vroeger gehad hebben. De laatste was die met België, behalve dan nog de oorlog met Atjeh, maar dat was ver weg in Indië en daarvan hebben we hier weinig gemerkt."

„Daar ben ik niet mee op de hoogte Jaap, maar deze oorlog is verschrikkelijk, dat weet ik wèl."

Er klinkt buiten een claxon.

„Daar zal je den dokter al hebben," meent moeder en ze snelt naar buiten. „Jawel, het is dokter Struik, gerust nog toe, en ik ben nog niet eens klaar."

„Zo vrouw Verveer, nu komen we je met Jaap halen hoor. De zieken zijn nu allen weg, ik had nu juist even tijd voor Jaap. Hoe is 't jongen, doet de wond nog pijn?"

„Ja dokter, af en toe heel erg."

„Maar hij heeft ook al liggen zingen dokter," verklapt moeder, „toe Grietje, ga jij eens gauw je vader roepen, zeg eens dat de dokter er is en dat we weg moeten."

Zenuwachtig loopt ze door de kamer heen en weer. Nu 't zover is, begint ze te begrijpen, wat het betekent alles achter te moeten laten. Alleen 't hoognodige mag ze meenemen. Kleren, wat eetwaar, haar kerkboekje, ja dat

moet vast mee en dan de flacon met de gouden stop, die ze van Hendrik gekregen heeft, vóór ze getrouwd waren. Och er is nog wel meer, o ja de portretten van vader en moeder en van tante Ida, dat lieve mens.

Och Heere, zucht ze zacht, wat is het toch vreselijk, Jaap gewond en nu allemaal ons huis uit, zullen we het wel ooit weervinden?

Er staan tranen in haar ogen als Verveer binnenkomt. „Kom Gijsje, nu dapper zijn hoor, 't kon nog veel erger. Stel je voor, dat ik nu soldaat was en aan de IJssellinie lag, of in de Grebbe. We zijn nog bij elkaar en daarvoor moeten we God danken.”

„Ja,” zegt ze, „ja, je hebt gelijk Hendrik, maar o 't is zo verschrikkelijk, misschien zien we ons huisje nooit weer. Zou je Kees maar niet met de wagen van buurman meegeven? Nu Jaap niet kan, vind ik het niets, dat hij met de fiets naar Keistad gaat. En wanneer kom jij?”

„Ik kom als mijn werk hier af is,” zegt de sluiswachter bedaard. „'t Kan vanavond wel heel laat worden, maar je moet je niet ongerust maken; ik kom met de fiets en vind m'n weg wel.”

De dokter heeft ondertussen Jaap van 't bed

getild en draagt hem naar de auto. Dan dringt hij er bij vrouw Verveer op aan wat voort te maken, want veel tijd heeft hij niet. Op deze stralende Meidag heeft niemand tijd. Onophoudelijk ronken de vliegtuigen hoog in de lucht en op de grond wordt gevochten en zijn duizenden mensen bezig te vluchten naar veiliger oorden, waar het geweld van den vijand hen niet kan bereiken.

De tocht kost Jaap nu en dan een pijnlijke kreet, want de dokter moet herhaaldelijk uitwijken en rijdt nu eens door een kuil en dan weer over een wortel van een boom. Elke schok bezorgt Jaap een opfrisser, die hij voelt.

Een onafzienbare rij van wagens, handkarren, vrachtauto's en luxe-auto's beweegt zich langs de weg. Tevens bevinden zich honderden fietsers op de weg, allen met grote pakken voor en achter op de fiets. Gemopperd wordt er niet. Gelaten dragen de mensen deze beproeving. Nu en dan wordt er een grapje gemaakt, maar als er weer een vliegtuig door de lucht ronkt, krijgen de gezichten een strakke trek. Men zou die rabauwen daar hoog in de lucht wel naar beneden willen halen. De schelmen, die het hebben durven wagen een vreed-

zaam land, dat hun volstrekt geen kwaad, maar zeer veel goed had gedaan, zo verraderlijk midden in de nacht aan te vallen!

Eindelijk heeft de auto Keistad bereikt en wordt Jaap het ziekenhuis ingedragen. Moeder gaat naar haar verblijfplaats in de Langeboomstraat, waar de mensen haar heel hartelijk ontvangen. Ze tonen groot medelijden met de ongelukkige ballingen, die huis en hof hebben moeten achterlaten en nu in den vreemde moeten vertoeven.

Als laat in de middag boer Van Hedel met paard en wagen de drie gezinnen evacueert, blijven Verveer en Kooy nog achter. Het inladen van het vee is nu bijna gedaan. Ze zijn met de laatste schuit bezig en als ook die afgeladen het IJsselmeer opvaart, gaan de twee mannen eerst wat eten in het sluiswachtershuis.

Nauwelijks zijn ze er mee bezig of de telefoon gaat weer. Het is de burgemeester, die informeert, hoe het staat met het inladen van het vee. Hij is blij te vernemen, dat alles vlot verlopen is en vraagt vervolgens naar Jaap. Dan geeft hij Verveer opdracht te blijven totdat de brug bij de sluis door de soldaten zal

opgeblazen zijn. Als dat gebeurd is, kan Verveer zijn post verlaten.

Kooy houdt hem gezelschap. Ze luisteren geregeld naar de radio en horen dat het met de strijd goed gaat. Er zijn al meer dan honderd vijandelijke vliegtuigen uit de lucht gehaald en heel veel parachutisten zijn gedood.

„Gelukkig!” zegt Kooy grimmig. „De ellendeling, die jouw Jaap ongelukkig heeft gemaakt is misschien twintig jaar geleden als een ondervoed jongetje hier in Holland geweest om op te knappen. Dat is nu de dank van de moffen. Nu gooien ze onze kinderen dood!”

„Houd maar op, als ik daaraan denk, zou ik zo'n mof wel met m'n handen kunnen verscheuren, en toch,” laat hij er op volgen, „mogen we zó niet spreken. Gods Woord zegt, dat we onszelf niet mogen wreken!”

„Zeker, maar nu is 't oorlog en we mogen wel van ons afslaan als we aangevallen worden, dat moeten we zelfs!”

„Natuurlijk, dat ben ik goed met je eens, maar stil eens, daar zie ik soldaten, geloof ik.”

Verveer staat op en kijkt door de kleine ruiten. Jawel, enkele Hollandse soldaten springen van de fiets en lopen op het huis toe.

„Is u de sluiswachter?”

„Jawel!”

„Je weet dat we de brug moeten opblazen?”

„De burgemeester heeft het me meegedeeld.”

„Is alles in orde? Zijn er geen mensen of beesten meer in de omtrek?”

„Nee, alles is in orde. De kippen, konijnen en varkens van Van Hedel zijn vrijgelaten. Die lopen in 't weiland en moeten maar zien dat ze hun kostje opscharrelen, maar die hebben geen last van de brug.”

„Mooi zo, dan zullen we dat zaakje even opknappen.”

Enkele minuten later schiet er een lange vuurstraal de donkere avondlucht in en onmiddellijk daarop volgt een oorverdovende knal. De ijzeren brug ligt geheel verbogen in het water gezakt en de doorgang langs de dijk is versperd. De soldaten groeten en verdwijnen in de duisternis.

Kort daarop stappen Kooy en Verveer op de fiets en trappen de nacht in naar het oord hunner ballingschap, waar ze vèr na middernacht aankomen.

V

PINKSTERZONDAG 1940

De dag na de aankomst in Keistad heeft de dokter Jaap onderhanden genomen. Hij kon er niet eerder aan beginnen, want hij had het verschrikkelijk druk met allerlei patiënten, ook had de chirurg, die Jaap behandelen moest, geen tijd.

Maar Zaterdags kwam het er van.

Dat kostte Jaap een pijnlijk halfuurtje, want er moest een flinke scherf worden uitgehaald, die diep in het vlees zat. Maar toen alles voorbij was en hij weer in z'n bed lag, was hij dankbaar, want het been deed hem nu veel minder pijn.

Verveer had in de wachtkamer gezeten en toen de dokter hem kwam vertellen, dat de operatie afgelopen was, vroeg hij dadelijk: „De jongen zal toch niet kreupel blijven, dokter?”

„Daar is nog weinig van te zeggen, Verveer,

vermoedelijk niet, maar we moeten rustig afwachten. Voorlopig gaat het goed."

Met dit blijde bericht kwam Verveer in de Langeboomstraat terug.

„We mogen dankbaar zijn moeder," zei hij, „de dokter geeft goede hoop, dat hij er niets van zal overhouden."

„'t Zou ook vreselijk zijn," meende juffrouw Krul, de gastvrouw, „als zo'n jong kind kreupel moest blijven tengevolge van die vreselijke oorlog."

Moeder Verveer informeerde eens, wanneer ze naar Jaap mocht en ze kreeg verlof, die avond nog op bezoek te gaan. Hij moest eerst wat uitgerust zijn van de pijn en vermoeienis, die de operatie hem bezorgd had.

De volgende dag was het Zondag.

De mensen van Keistad waren overeengekomen, dat de Nieuwkerkers gebruik mochten maken van hun kerken, waar de Nieuwkerkse predikanten dan voor hun eigen gemeente konden preken.

's Morgens ging Verveer met Kees naar de kerk. Krul was al in de vroege dienst geweest. Nu was het dienst voor de Nieuwkerkers. De kerk liep tot in alle hoeken vol. Men kon het aan de gezichten der mensen zien, dat ze onder

de indruk waren. 't Was ook een toestand. De vorige Zondag gingen ze nog naar hun eigen kerk en nu waren ze ballingen in een vreemde plaats. In de week, die voorbij was, hadden velen plannen gemaakt, om met Pinksteren op reis te gaan en familie te bezoeken. Al die plannen waren in duigen gevallen en het oorlogsgeweld raasde nu door het land.

Er ging een diepe ontroering door de kerk toen de dominee als eerste psalm liet zingen het tweede vers van psalm 85:

„Heeft dan, o Heer! Uw gramschap
nimmer end?
Zal z'eindelijk niet eens worden afgewend?
Of zal Uw toorn ook op ons nakroost woên?
Zult G'uit de dood ons niet herleven doen,
Opdat Uw volk zich weer in U verblij?
Dat toch o Heer! Uw goedheid ons bevrij!
Geef ons Uw heil, en red door Uwe hand,
Uit vrije gunst, het zuchtend vaderland!”

Onder het zingen van dit schone lied werd er veel gesnikt en heel veel mensen zaten te schreien.

't Was ook buitengewoon ontroerend, die bede van de gemeente: „red door Uwe hand, uit vrije gunst, het zuchtend vaderland!”

Nu pas voelden velen hoe lief ze hun vaderland hadden, nu een wrede, laffe vijand, onverwachts z'n schennende klauw naar dit dierbaar plekje grond had uitgestoken.

't Werd een korte preek, want de dienst mocht niet langer dan een uur duren, doch in die korte preek gaf de dominee een schone vergelijking tussen dat eerste Pinksterfeest te Jeruzalem en het Pinksterfeest van 1940. Toen het *Pinkstervuur*, nú het vuur der kanonnen, tóén de *Pinksterwind*, nu het geronk der vliegtuigen in de lucht.

Met grote aandacht werd er geluisterd. Ook Kees, die naast z'n vader zat, luisterde als een vink. Hij begreep wel niet alles, wat de dominee zei, maar veel toch wel en hij besepte de ernst van het ogenblik.

Diep onder de indruk gingen de mensen naar huis. Ze waren dankbaar, dat ze in Gods huis bijeen mochten zijn, om naar de stem van God te luisteren, die hen vertroostte en hun moed schonk. Ach, ze hadden alles moeten verlaten en velen zouden hun huizen in puin terugvinden, maar ze beseften het, dat we nooit ongelukkig zijn, wat we ook verliezen moeten, als we de nabijheid Gods maar mogen behouden.

's Middags was er weer dienst.

Toen ging ook moeder met de beide meisjes mee. 's Morgens was ze Jaap wezen bezoeken.

Die jongen moest toch ook weten, dat het Pinksteren was. 't Was een heel bijzonder Pinksterfeest en de mensen, die het meemaakten, zouden het hun leven lang niet vergeten.

Natuurlijk werd er geregeld naar de radio geluisterd. De mensen hier in Keistad zaten betrekkelijk veilig en hadden weinig last van het oorlogsrumoer. Maar zij brandden van verlangen, om berichten aangaande de oorlog te vernemen. En geregeld kwamen die berichten door. Ze waren natuurlijk niet altijd even spannend. 's Middags na het eten sprak de Gouverneur-Generaal van Nederlands-Indië.

Verveer en Krul vonden dat hij kostelijk sprak, maar Kees vond er niet zo heel veel aan.

Doch 's avonds was het anders.

Toen vertelde de omroeper, dat er Vrijdagsmiddags op het vliegveld Ypenburg een Duits parachutist was neergeschoten, die de Graaf Von Sponeck bleek te zijn. 's Middags om drie uur daalde deze heer met z'n parachute uit het vliegtuig en toen hij dood op de grond lag, von-

den onze soldaten belangrijke papieren in zijn binnenzak. Ze brachten die dadelijk bij de regering en wat bleek toen? Meneer Von Sponeck had de opdracht om die Vrijdagavond onze Koningin en de meeste regeringsleden dood of levend met een vliegtuig naar Berlijn te voeren. Hij-zelf moest dan om zes uur zijn plechtige intocht houden in Den Haag.

Nu dat kwam uit, hij hield wel z'n intocht maar hij was dood, evenals het paard, dat hij voor deze gelegenheid had meegebracht.

Kees luisterde ademloos naar dit verhaal.

„Vader, hoe gemeen van die moffen hè? Onze Koningin gevangen nemen en dan Hare Majesteit naar Berlijn brengen, om de gevangene van Hitler te zijn. Da's toch gelukkig mis!”

„Ja,” zei Verveer, „dat is een bijzondere zegen van God. Stel je toch eens voor, dat dit goddeloze plan was gelukt!”

„Houd op,” viel Krul hem in de rede, „ik moet er niet aan denken, onze geliefde Koningin, die ons land twee en veertig jaar met zoveel wijsheid heeft geregeerd, in handen van die gemene moffen, Verveer, dat zou de zwaarste slag geweest zijn, die ons ooit had kunnen treffen.”

't Werd een ogenblik stil in de huiskamer.

Allen beseften het, aan welk een groot gevaar ons land en ons volk waren ontsnapt.

Kees kon die avond de slaap niet vatten. In z'n gedachten zag hij voortdurend dien Sponeck uit de lucht dalen en in z'n verbeelding zag hij ook de Hollandse soldaten, die op dat heer schoten en dood naar beneden haalden.

Toen hij de volgende dag, Pinkstermaandag, naar Jaap mocht gaan kijken, was dit het eerste, wat hij zijn broer vertelde.

De ogen van Jaap begonnen te glanzen van blijdschap.

„Jò, Kees, wat verrukkelijk!” zei hij, „'k wou, dat ik er bij geweest was en jij dan?”

„Nou, als ik dat eens had kunnen zien!” zei Kees met vuur, „nee ze krijgen onze Koningin nooit Jaap, als 't moet, gaan wij ook voor Haar vechten!”

„Ik zeker?” vroeg Jaap triestig.

„Ja, da's waar, jij kan niet met je been, jij bent nu al een oorlogsslachtoffer, maar als je been weer beter is Jaap, nou zeg, dan zullen we vechten als 't nodig is. Jammer, dat we nog niet oud genoeg zijn, om soldaat te zijn!”

Zo zaten die twee vaderlanders elkaar op te warmen, tot moeder er een eind aan maakte.

Jaap kreeg zó'n kleur en z'n ogen begonnen zó te schitteren, dat ze vreesde, dat Jaap koorts zou krijgen. Daarom zei ze: „Nu is 't mooi genoeg geweest jongens, kom Kees, we gaan, Jaap moet nu gaan rusten.”

VI

CAPITULATIE..... MAAR GEEN VREDE!

Grietje en Jansje zijn al aardig thuis in Kei-stad. Ze gaan er geregeld voor juffrouw Krul op uit, om boodschappen te doen en moeder is blij, dat ze op die manier enige bezigheid hebben, anders vervelen de kinderen zich maar.

Kees weet van geen verveling af.

Hij zwerft de gehele dag door het stadje en komt telkens met een zak vol nieuws thuis.

De enige die zich verveelt is Jaap.

't Gaat gelukkig goed met z'n been, de wond staat mooi, heeft de dokter gezegd, vervelen doet hij zich schrikkelijk. De zuster heeft hem een dik boek gebracht: „Drie matrozen van Michiel de Ruyter”. Daar smult hij van, want dat gaat over Neerlands grootsten zeeheld en over flinke Hollandse jongens. Jaap leeft zó mee met hun avonturen, dat hij al zijn narigheid vergeet.

Er lopen wel honderd geruchten door 't stadje. Ieder, die de straat op geweest is, komt met een paar verhalen thuis en meestal ligt het er dik boven op, dat die verhalen niet waar zijn. Maar allemaal verzonnen zijn ze toch ook niet. De radio waarschuwt de mensen, niet alles te geloven, wat er verteld wordt, want er zijn lui die opzettelijk rare verhalen vertellen, om verwarring te stichten.

Verveer, die in dienst van de gemeente is, dus hier in Keistad ook nog wel eens wat moet opknappen voor den burgemeester, hoort veel, maar vertelt weinig. Hij houdt zich maar aan wat de radio mededeelt en dat is al heel wat.

Bij de Afsluitdijk te Kornwerderzand, wordt ontzettend gevochten, vertelt de omroeper. De moffen lijden daar zware verliezen en ze hebben nog geen voet op de dijk kunnen zetten. Vier Duitse pantsertreinen zijn al in de lucht gevlogen en bij de Grebbe wordt ook hevig gevochten. Dinsdagmiddags komen er Hollandse soldaten in Keistad. Ze komen van de IJssellinie en hebben bevel gekregen terug te trekken. Kees heeft er vlak bij gestaan, toen die kerels aan 't vertellen waren, over wat ze meegemaakt hadden. In rubberbootjes wilden de moffen de IJssel oversteken, maar dat viel

hun niet mee. De mitrailleurs van de Hollanders ricketikten maar aldoor en bij hopen verdronken de moffen.

's Avonds loopt er een lelijk gerucht door 't stadje. De mensen houden elkaar aan en vragen of 't waar zou zijn. Men zegt, dat Rotterdam gebombardeerd is, en dat de stad in vlammen opgaat. Anderen weten weer te vertellen, dat de mariniers te Rotterdam zo verschrikkelijk hebben gevochten, dat de moffen bang van hen zijn geworden. Ze worden door de moffen „zwarte duivels” genoemd.

„Fijn!” juicht Kees, „dat zijn nog eens kerels.”

Dan komt de Woensdagmorgen.....

Met een ernstig gezicht komt Verveer het huis in de Langeboomstraat binnen en zegt: „'t Is afgelopen met de strijd mensen.”

„Wat zeg je daar?” vraagt Krul, „afgelopen? Dat jok je toch zeker?”

„Nee, nee, dat moet beslist een feit zijn, hoor. Generaal Winkelman heeft gecapituleerd, nadat Rotterdam gebombardeerd was en gebleken was, dat de vijand plan had om Utrecht en andere steden hetzelfde lot te laten ondergaan.”

„Maar dat is toch verschrikkelijk,” meent

Krul. „Jongen, Verveer, weet je het wel zeker?”

„'t Is zo zeker als tweemaal twee vier is,” zegt deze. Juist wil hij daarover nog wat gaan uitweiden, als Kooy binnenkomt.

„'t Treurige nieuws zeker ook al gehoord, buurman?” vraagt de sluiswachter.

„Ja, dat heb ik, maar geloof jij dat?”

„'t Is door de radio gekomen, zeggen de mensen, ik heb het toevallig zelf niet gehoord, maar 't schijnt beslist waar te zijn.”

„Nou ik blief 't niet te geloven; wil ik je eens zeggen wat het is: niks als vuile propaganda van de moffen. Zij willen ons volk kapot maken en daarom laten ze zulke praatjes uitstrooien. Ik blijf er bij: ik geloof er niets van! Onze jongens hebben overal even dapper gevochten. Bij de Afsluitdijk moet het gewoon verschrikkelijk zijn en in de Grebbelinie en in de Peel, niet te vergeten!”

„Da's nou allemaal wel waar,” zegt Verveer kalm, „maar als generaal Winkelman nou gemeend heeft, dat het beter is voor ons volk om te capituleren? In Rijsoord moet 't gebeurd zijn, in een lokaal van de christelijke school. Dat vertellen de mensen er nog bij. Ze kunnen toch zoiets niet uit hun duim zuigen?”

„Rijsoord, waar ligt dat?” vraagt Kooy.

„Tussen Rotterdam en Dordrecht, op 't eiland IJsselmonde.”

„Zo was het dáár helemaal?”

Verveer zegt maar niet veel meer. Hij ziet wel aan 't gezicht van buurman, dat hij dit bericht niet verwerken kan. 't Heeft hem gekrenkt en ontstemd loopt hij de deur uit. Verveer zag hem die dag niet meer.

't Bleek al spoedig, dat het gerucht inderdaad waar was. Er waren al mensen, die er over begonnen te spreken, naar huis terug te keren, doch dit mocht niet, vóórdát de autoriteiten daartoe verlof hadden gegeven.

De volgende morgen zag Verveer z'n buurman Kooy weer. Hij stond op de markt met Van Hedel te praten en zodra hij den sluiswachter zag, kwam hij op hem af.

„Je had gelijk gisteren, buurman,” zei hij, „er is werkelijk gecapituleerd. Maar.....” liet hij er triomfantelijk op volgen, „'t is nog geen vrede!”

„Dat weet ik wel; in Zeeland wordt nog gevochten en Prins Bernhard strijdt daar zij aan zij met de Hollandse soldaten. De moffen moeten hem de kleren van 't lijf hebben geschoten. Da's een kerel zeg, onze Prins!”

„Ja, je kunt merken, dat hij van Prins Wil-

lem van Oranje afstamt, in de vrouwelijke lijn dan altijd, ik meen zelfs wel drie- of viervoudig."

Daar gaat Kooy niet op in, want zo héél sterk is hij niet in vaderlandse geschiedenis.

„Heb je gehoord, dat de Koningin weg is?" vraagt hij opeens.

Verveer knikt. „Ja," zegt hij langzaam, „onze Koningin zit in Engeland, wat ben ik dáár blij om. En Prinses Juliana met de beide Prinsesjes ook. Kooy, we kunnen daarvoor God niet genoeg danken. Ons Vorstenhuis is gelukkig gered, al 't andere komt wel terecht!"

„Zeg dat wel, buurman, de moffen hebben zich lelijk verrekend. De Koningin weg, de koopvaardijvloot weg, de oorlogsvloot weg en zo goed als al het goud weg. Nou wat zeg je daarvan?"

„'t Had niet beter gekund!" zegt de sluiswachter, „en onze eer is gered. Onze jongens hebben gevochten als leeuwen en wanneer er niet zulk vuil verraad was geweest, als die smerige N.S.B.-ers niet met de moffen hadden meegedaan en we voldoende vliegtuigen hadden gehad, zouden ze ons nooit hebben gekregen!"

„Nooit is een kras woord, maar ik ben 't wel

met je eens, 't zou ze met de Hollandse waterlinie niet meegevallen zijn. Kom, ga je mee naar Krul, ik wil wel eens horen, wat die er van zegt."

Krul zat rustig zijn pijpje te roken op de bank voor 't huis, toen de beide burenen, druk redenerend op hem kwamen toelopen.

„Gaat zitten mannen, gaat zitten!” zei Krul vriendelijk, „ik begrijp wel waarover jullie het hebben, maar ik zit nu met een moeilijkheid, waarover ik jullie wel eens graag zou willen horen. Ik heb al verscheiden mensen horen zeggen, dat het nu vrede is, maar daarmee ben ik het niet eens. Generaal Winkelman heeft gecapituleerd, maar onze regering niet! Ik zelf heb de Koningin door de radio horen zeggen, dat Zij in de plaats van Generaal Winkelman, den Schout bij Nacht Van der Stadt had benoemd tot opperbevelhebber. Dat lijkt nog niet erg op vrede, vinden jullie wel?”

„Maar 't is ook geen vrede, Krul!” zei Kooy ietwat boos. „Vrede wordt het niet, voordat de moffen verpletterd zijn en nu onze vloot en onze Koningin met de regering veilig in Engeland zijn, nu wordt de oorlog gewoon voortgezet! Wat nou?”

„Zo denk ik er krek over,” zei Verveer, „er

is wel gecapituleerd, maar het is geen vrede! Een klein stukje van het Nederlandse rijk is nu door den vijand bezet. Maar al wat goed Hollander is vecht door, wij ook!”

„Wij ook?” vroeg Krul, „ik snap je niet, sluiswachter!”

„Dan zal ik duidelijker spreken. We moeten van nu af aan den mof zoveel mogelijk de voet dwars zetten, dat bedoel ik. Zodoende kunnen wij met onze regering mee vechten tegen den vijand.”

„Ik denk, dat hij ons dat gauw zal afleren, want geloof maar, dat het 'n volkje is, die moffen. Ze ontzien niets en niemand!”

„'t Ben Barbaren, onbeschaafde wilden!” zei Kooy met een zware stem, „maar ze kunnen zó gemeen niet zijn of wij zullen ze nog vaak een loer kunnen draaien, geloof dat maar.”

De beide andere mannen waren dat met Kooy eens, doch nu werd hun gesprek afgebroken, door de komst van buurman Van Hedel. Hij was buiten Keistad in een barak ingekwartierd en kwam weinig in de stad. Zijn komst betekende dus een of andere bijzondere aangelegenheid en de sluiswachter was nieuwsgierig te vernemen, welke boodschap de boer zou hebben.

VII

NAAR HUIS

't Bleek, dat Van Hedel op 't stadhuis was geweest en daar vernomen had, dat de burgerij van Nieuwkerk weer naar huis terug mocht. „Ze noemden dat daar „revacuatie” geloof ik, maar met die stadhuiswoorden ben ik niet op de hoogte. Maar op z'n boers uitgedrukt betekent het dan, dat we weer huistoe kunnen gaan; er bestaat geen gevaar meer en ik wou jullie voorstellen morgen vroeg terug te rijden.”

„Morgen, da's Vrijdag, net een week geleden begon de oorlog,” zei Verveer, „vrouw ben je daar!”

Vrouw Verveer stond al in de deur. Ze had gehoord, wat Van Hedel voorstelde, maar vroeg nu dadelijk: „Maar Jaap dan, vader?”

„Die gaat natuurlijk mee!”

„Ja ja, dat zeg je nu zo vlug, maar 't is de vraag, of de jongen al vervoerd mag worden.”

„Dan zal ik dadelijk dokter Struik op gaan zoeken,” verzekerde de sluiswachter, „wat zei je daar, buur?” liet hij er tegen Van Hedel op volgen.

„Ze zeggen,” herhaalde deze, „dat Nieuwkerk aardig toegetakeld is. Er zijn verscheiden huizen afgebrand, heel veel huizen zijn zwaar beschadigd en een groot aantal licht. Je moet in de straten niet kunnen lopen van al de kapotte dakpannen, glasscherven en stenen, die er liggen.”

„Hoe weet je dat?”

„Ik heb 'n paar mensen gesproken, die zijn gaan kijken, in de Grote Kerk moet geen ruit meer heel zijn.”

„Verschrikkelijk, ook dat nog,” zei Verveer, „en hoe is 't bij ons aan de sluis?”

„Weet ik niet, ik heb niemand gesproken, die er geweest is, maar me dunkt daar zal alles wel bij 't oude gebleven zijn.”

„'t Is te hopen buur, ik heb al oorlogsverdriet genoeg met m'n jongen.”

Er werd nu afgesproken, dat ze de volgende morgen vroeg zouden vertrekken. Buurman Van Hedel zou met z'n brik naar Keistad komen en daar de beide families Verveer en Kooy met hun bagage opladen. De twee mannen

zouden dan met de fiets naar huis terugkeren.

Dokter Struik had er geen bezwaar tegen, dat Jaap naar huis terug ging, maar hij moest in een ziekenauto vervoerd worden. 't Ging gelukkig heel goed met z'n been, maar 'het mocht vooral geen schok krijgen. Afgesproken werd, dat hij Vrijdag na de middag zou worden vervoerd. Moeder Verveer kon dan al lang en breed thuis zijn, om hem te verwelkomen en zou alles voor hem gereed maken. Jaap mocht in een ledikant voor het raam liggen, dan had hij 't gezicht op de schutsluis en de uit- en invarende schepen zouden hem een aardige afleiding bezorgen.

Die Donderdag en Vrijdag was er een buitengewone drukte in Keistad. Donderdagsmiddags vertrokken er reeds mensen, maar de grote uittocht had toch pas 's Vrijdags plaats.

Toen was het de gehele dag een drukte met al het heen en weer gerij van auto's, autobussen en vrachtauto's. Alle mensen schenen haast te hebben. Ze verlangden allemaal even hard naar eigen huis en haard.

Van Hedel was al vroeg met de brik in de Langeboomstraat voor het huis van Krul.

Deze keer reed moeder Verveer wél met de brik mee. Jaap werd nu thuisgebracht door een

Van Hedel was al vroeg met de brik in de Langeboomstraat.

zuster, daarover behoefde ze dus niet in zorgen te zitten.

't Liep alles heel vlot met de revacuatie.

Halverwegen Keistad en Nieuwkerk haalde de brik Verveer en Kooy in. Die waren al heel vroeg op de fiets naar huis gegaan. 't Was vol op de weg met fietsen. Ook waren er heel veel wagens, karren, brikken, allemaal volgeladen met gelukkige mensen, die weer naar huis gingen.

De thuiskomst was voor de meeste mensen een blijde thuiskomst, want ze vonden al hun bezittingen net terug als zij ze verlaten hadden. Maar anderen kwamen bij puinhopen te staan. Het oorlogsgeweld had hun huis gesloopt en al hun bezittingen vernield.

Er waren ook mensen, vooral winkeliers, die tot de verschrikkelijke ontdekking kwamen, dat er tijdens hun afwezigheid dieven geweest waren, onverlaten, die van de ellende van hun medemensen misbruik maakten. Voor honderden en duizenden guldens aan goederen was er gestolen. Ja 't was verschrikkelijk. Ieder, die men er over hoorde, was er verontwaardigd over. Bij de sluis was alles nog in de beste orde. Er was geen kopje gebroken en geen pan van 't dak gevallen.

Met een dankbaar hart stapte moeder met Jansje, Grietje en Kees haar huis binnen. De Heere had alles wèl gemaakt. In de vreselijke dagen, die nu voorbij waren had Hij hen allen bewaard, in tegenstelling met duizenden, die zware verliezen hadden geleden en nu rouwden over het gemis van een of ander dierbaar familielid.

't Was waar, Jaap was de eerste dag van de oorlog al door een bomscherf getroffen, maar hij leefde nog en ging zelfs goed vooruit. 't Had ook heel anders kunnen zijn. Jaap had toen wel ineens dood kunnen zijn. Wat een kracht had zo'n bom toch. Ze had straks op de brik nog met vrouw Van Hedel naar de krater gekeken, die de bom had gemaakt.

Geholpen door Kees en de meisjes begon ze nu eerst het ledikant voor Jaap in orde te maken. Als de jongen thuis kwam, moest hij direct in z'n ledikant kunnen.

't Viel haar toch niet mee, een ledikant van de zolder te halen en Jansje moest gauw naar buurvrouw Kooy, om te vragen of die even helpen kon. De buurvrouw kwam dadelijk, maar toen viel dat werkje nog niet mee.

Eindelijk kwam de zaak toch voor elkaar en toen 's middags de ziekenauto voor het sluis-

wachtershuis stil hield, kon Jaap zó uit de auto in een fris bed gedragen worden.

Het eerste, wat hij zag, toen hij door het raam keek, was de brug, die in puin lag. Maar veel aandacht kon hij er niet aan schenken, want z'n been begon hem geweldig pijn te doen. De reis had toch te veel van z'n krachten geveerd en 's avonds werd het zó erg, dat Verveer dokter Struik moest opbellen.

„Die ellendige moffen,” bromde de sluiswachter, „wat hebben ze al een ellende over de wereld gebracht. Moet mijn arme jongen ook nog ongelukkig gemaakt worden door dat gespuis! Stil maar Jaap, stil maar, we zullen de moffen wel weer uit ons land slaan hoor, wat hebben ze hier te maken!” zei hij tot Jaap.

Maar Jaap kon nu niet veel naar zijn vader luisteren; hij had veel te veel pijn.

De dokter kwam en onderzocht het been. Hij zette een bedenkelijk gezicht.

Dat ontging den sluiswachter niet en hij vroeg dadelijk of 't erger was met het been.

„Ik begrijp er niets van,” mompelde de dokter, „ginds in Keistad ging het zo goed. 't Is misschien door het vervoer gekomen. We zullen het nog eens een dag aanzien en als de pijn

dan nog niet bedaard is, zal hij naar Utrecht moeten."

„Wat dan dokter, wat denkt u?" vroeg moeder Verveen zenuwachtig. „De arme jongen zal toch niet z'n leven lang ongelukkig blijven?"

„Dat denk ik niet; er is ook nog heel geen reden, om je ongerust te maken. Ik wil hem alleen maar naar Utrecht brengen om eens een foto te laten nemen. Je kunt nooit weten, het zou kunnen zijn, dat er nog een splinter is blijven zitten en die moet er dan natuurlijk uit, dat begrijp je wel."

Moeder Verveer knikte maar eens.

Ja, dat begreep ze best, maar voor haar oog rezen allerlei akelige dingen op. Als er nog een splinter was blijven zitten, moest die weg, zei dokter zo simpel, maar dat betekende natuurlijk, dat Jaap weer geopereerd zou moeten worden.

„O dokter, die arme jongen toch," zuchtte ze, „zou hij veel pijn moeten lijden?"

„Dat zal nog wel wat meevallen," suste de dokter, „je houdt je maar flink hoor Jaap; 't is trouwens niet eens gezegd, dat we werkelijk naar Utrecht moeten, ik kom morgen weer terug."

Weg was de dokter; hij liet het gezin van

den sluiswachter in een sombere stemming achter.

Die nacht deed Jaap geen oog dicht van de pijn. Verveer wilde de volgende morgen vroeg den dokter al weer opbellen, maar Jaap vroeg, om dat niet te doen. Misschien vergat de dokter hem die dag nog en ging de pijn ondertussen over.

Dat hoopte Jaap, maar 't bleek 'n ijdele hoop. De pijn werd van uur tot uur heviger en toen 't middag was zei Verveer: „Hoor eens Jaap, ik bel even. Met wachten maken we de zaak misschien nog erger.”

Jaap moest vader in zijn hart gelijk geven, al zag hij erg tegen het bezoek van den dokter op. Dus belde Verveer en een uur later was dokter Struik er al.

Kees had ondertussen geprobeerd Jaap wat afleiding te geven, door hem over de oorlog te vertellen. Er werd in België zo hard gevochten, vertelde Kees, daar ging het den moffen niet voor de wind en in Zeeland werd ook nog gevochten. Maar Jaap had er niet veel belangstelling voor. Zijn been deed hem te veel pijn.

De dokter onderzocht de wond nog eens en zei toen, dat Jaap de volgende dag naar Utrecht

moest. Hij zou het ziekenhuis daar opbellen en een ziekenauto bestellen.

Toen de dokter weg was, was de sluiswachter totaal van streek. Hij deed maar niets anders dan schelden op de moffen, die hem dit ongeluk bezorgd hadden. 's Avonds kwam de dominee Jaap bezoeken en tegen hem begon Verveer ook al uit te pakken.

Maar de dominee zette hem op z'n nummer.

„Hoor eens, Verveer,” zei hij, „jij begrijpt dat verkeerd. De Duitsers zijn door God gebruikt als een middel in Zijn hand, om jouw jongen deze beproeving te brengen. Als jij nu scheldt op de Duitsers en hun de schuld geeft, geef jij heimelijk aan God de schuld en dat is toch zeker je bedoeling niet?”

„Is dominee soms Duitsgezind?” vroeg Verveer bitter.

„Allesbehalve! De vijanden van mijn Koningin zijn ook mijn vijanden, dat verzeker ik je, maar daarover gaat het niet. Als een hond met een steen gegooid wordt, dan bijt hij nijdig in de steen, maar hij moest eigenlijk den jongen bijten, die hem gegooid heeft. Jij doet nu net zo dwaas als die hond.”

„Maar mochten de moffen dan zo maar verraderlijk ons land binnen vallen, Rotterdam

plat-bombarderen en duizenden mensen ongelukkig maken?"

„O nee, dat mochten ze volstrekt niet. Daarmee hebben ze een schandelijke daad gedaan en hun eer als volk weggegooid. Ze hebben vergeten, dat Gods Woord zegt: „Gerechtigheid verhoogt een volk, maar de zonde is een schandvlek der natiën.” De Heere zal het Duitse volk ook zeker straffen voor wat het thans aan millioenen onschuldigen misdoet. Maar dat oorlogsleed komt niet over ons zònder Gods wil. Hij acht dat nodig voor ons en door onze zonden hebben wij ons die kastijding waardig gemaakt.”

De dominee sprak heel lang met Verveer en in 't eind begon hij de zaak toch wel anders te bekijken.

„Ik heb een hekel aan de Duitsers, dominee,” zei hij, „ik vind het een laf, minderwaardig volk!”

„Dat ben ik met je eens, maar de oorzaak van het leed, dat over ons komt moeten we altijd bij ons zelf zoeken.”

Jaap had liggen luisteren naar dit gesprek, ofschoon zijn been hem veel pijn deed.

In zijn hart moest hij den dominee gelijk geven.

De predikant deed daarop een gebed, dat Jaap heel goed kon begrijpen en dat hem veel troost gaf.

Die nacht sliep Jaap niet veel.

Dat kwam door de reis, die hij de volgende dag moest maken en waartegen hij heel erg opzag. Maar hij nam zich voor heel dapper te zijn en aan den Heere om hulp en bijstand te vragen. Tegen de morgen was Jaap toch nog ingeslapen en moeder vond het jammer, dat ze den armen jongen wakker moest maken.

VIII

„NU ZAL DE KONINGIN GAUW JARIG ZIJN, KEES!”

Er zijn verscheidene weken verlopen.

Jaap is in het ziekenhuis te Utrecht onderzocht en men heeft daar werkelijk nog een achtergebleven splinter in het been ontdekt. Die splinter had den jongen zo'n hevige pijn bezorgd.

Maar door een operatie werd de splinter verwijderd en na een paar weken kwam Jaap zo goed als hersteld uit Utrecht terug. Dat was een vreugde geweest in het sluiswachtershuis! 't Is waar, dat grapje met Jaap had den sluiswachter een mooi schuifje gekost. Er was een lelijk lek in zijn spaarpot gekomen, maar daar wilde hij niets over horen. Hij was dankbaar, dat zijn jongen weer beter was en niet, zoals hij had gevreesd, zijn leven lang ongelukkig zou blijven. Hij moest nu nog wat voorzichtig

aan doen, af en toe eens een poosje lopen, maar het grootste deel van de dag moest hij nog in liggende of zittende houding doorbrengen.

Eindelijk begon hij zich een beetje te vervelen. Hij had alle boeken, die er in het sluiswachtershuis waren, al gelezen; hij had Kees bijna elke dag een boek uit de schoolbibliotheek laten meebrengen en later had hij kaartjes getekend en gekleurd en nog allerlei andere bezigheden verzonnen, om de verveling te verdrijven.

Steeds was hij er op uit wat nieuws te bedenken.

„Kees!” zei hij op zekere avond, „nu zal de Koningin gauw jarig zijn, Kees!”

„31 Augustus!” antwoordde Kees, „dan wordt de Koningin zestig jaar!”

„Maar wat bedoel je daar nu eigenlijk mee, Jaap? Dat zeg je toch maar zo niet voor niets?”

„Net niet, daarmee heb ik een bedoeling. Ik wou zeggen, hoe jammer, dat ons land nu in oorlog is. Zestig jaar is een bijzonder getal en als de moffen niet gekomen waren, zouden we straks zeker een groot Oranjefeest krijgen in Nieuwkerk.”

„Dat weet ik ook wel, maar daar is niets aan

te doen. De mensen hebben elkaar lang wijs lopen maken, dat de Koningin met Haar verjaardag weer in ons land zou zijn, maar daar geloof ik niets van."

„Ik ook niet; maar zeg Kees als jij morgen naar school gaat, wil je dan voor mij eens wat rolletjes serpentines meebrengen, alleen van oranjepapier hoor. Ik denk dat de Jodin in de Marktstraat ze nog wel heeft. Die heeft een bazar, waar altijd van alles te koop is."

„Maar oranjepapier zal ze nu niet meer hebben."

„Dat heeft ze natuurlijk weggestopt, maar ze zal het je best willen verkopen!"

„Ik hoop het," zei Kees. „Maar wat moet jij daar nu mee doen?"

„Zal ik je vertellen, maar mondje dicht hoor. Vader en moeder mogen het ook niet weten, ten minste niet van ons plan. Ik ga confetti knippen, massa's confetti, allemaal oranjeconfetti en als de Koningin dan jarig is gaan we 's morgens heel vroeg naar Nieuwkerk en strooien de straten van de stad onder de oranjeconfetti. Zal me dat effe 'n mooi gezicht zijn? Zul je die N.S.B.-ers op d'r neus zien kijken!"

„Maar jò, je bent nog niet eens beter, hoe

wou jij nu 's morgens vroeg in de stad komen?"

„Tegen die tijd ben ik allang weer beter en we gaan natuurlijk met de fiets.”

„Weet je wel, dat 't heel gevaarlijk is?" bracht Kees nog in 't midden, „de moffen zijn zó gebeten op alles wat oranje is, da's gewoon verschrikkelijk. We zullen het wel heel erg geheim mogen houden Jaap, anders vliegen we tegen de lamp.”

De jongens beloofden elkaar, dat ze het geheim stipt zouden bewaren en Kees nam op zich de volgende dag bij de oude Jodin naar confetti te informeren. Jaap had dan een mooi werkje, om de verveling te verdrijven. Hij wist allang niet meer wat hij de hele dag doen zou. Verleden week had hij alle guldens- en rijksdaaldersbons, die er in huis waren tot een W zitten vouwen. Daarvan had hij twee maal pret gehad, want vader vond de uitvinding wel o zo mooi, maar tegelijk ook erg lastig. Daarom kreeg Jaap de volgende dag opdracht al die W's weer uit elkaar te vouwen en glad te strijken.

Nu lag hij te verlangen naar de oranje serpentes, die Kees zou meebrengen.

Kees bracht ze werkelijk mee, maar gemak-

kelijk was dat niet gegaan. Die oude Jodin was ook niet mal.

„Nee jongenheer,” had ze gezegd, „je vraagt naar de bekende weg, ik mag geen oranjegoed meer verkopen, dat weet je toch ook wel?”

Ja, dat wist Kees heel goed, maar toen vroeg hij of hij de juffrouw eens even in de keuken mocht spreken. Hij zei toen wie hij was en dat hij kwam voor zijn broer, die een beetje tijdverdrijf moest hebben. Als ze nu hier of daar nog rolletjes had, moest ze hem die maar geven, en dan moest ze niets zeggen, nu niet en later ook niet. Hij en z'n broer zouden ook zwijgen.

Toen was de juffrouw vertederd.

„Als 't voor je zieken broer is,” had ze gezegd, „zal ik je helpen, ja ja, ik heb het toen wel gehoord, dat de jongen van den sluiswachter door een bom getroffen is.”

„Zo erg is 't gelukkig niet geweest, want dan was Jaap natuurlijk morsdood geweest,” zei Kees, „'t was maar een scherf, maar dat was al erg genoeg.”

't Eind van 't liedje was, dat Kees de hele voorraad van de oude Jodin kreeg. Ze was er goed mee in haar nopjes, dat was aan haar te zien, want dat goed lag daar maar renteloos.

„Zie zo, jullie zijn geholpen en ik ben van 't zaakje af,” zei ze met een zucht van verlichting.

Jaap was heel blij met de doos vol rolletjes, waarmee Kees thuis kwam. Natuurlijk moest hij moeder tekst en uitleg geven en toen hij zei, dat het was, om een werkje te hebben vond ze 't goed. Alleen moest Jaap er voor oppassen, dat ze geen snipperboel op de grond kreeg. Jongens waren als ze zoiets bij de hand hadden grote knoeiers, dat wist ze bij ervaring.

De volgende morgen ging Jaap ijverig aan de gang. Moeder was blij, dat hij een aardig karweitje had. Ze kon hem nu meer alleen laten, omdat hij zich niet verveelde.

Met schrik dacht Jaap er opeens aan, dat zo dadelijk de dokter kon komen en die mocht niet zien, dat hij confetti knipte. Niemand mocht dat zien of weten. Hij had dan ook z'n rolletjes zorgvuldig in een doos onder z'n ledikant staan en de confetti knipte hij in een andere doos. Kwam er bezoek dan ging de schaar in de doos en het deksel er op en werd de hele zaak onder het ledikant gemikt.

Jaap vroeg aan moeder, toen ze even in de kamer kwam, of ze vooral tegen niemand

wilde zeggen, dat hij zich nu vermaakte met het knippen van confetti.

„Waarom niet Jaap?” vroeg moeder.

„Och nergens om, maar ik vind het een beetje kinderachtig. De mensen kunnen het niet begrijpen, dat men zich zo bar gaat vervelen, als je zolang moet liggen en dat je dan van alles gaat verzinnen, om de verveling te verdrijven.”

Ja, dat begreep moeder en ze beloofde Jaap, dat ze met niemand over z'n nieuwe liefhebberij zou spreken.

Toen een uur later de dokter kwam, had Jaap net de tijd om de hele zaak onder 't ledikant te werken en een dik boek te nemen, dat hij bij de hand had gelegd. Hij deed net alsof hij met aandacht aan 't lezen was, schrok zelfs toen de dokter hem goede morgen zei.

„Je bent nogal verdiept in je boek, geloof ik?” vroeg dokter Struik, „laat me eens zien, wat lees je daar?”

De dokter keek op het titelblad. „De drie matrozen van Michiel de Ruyter”, las hij.

„Dat is een prachtig boek, maar ik meende, dat je het al eens eerder gelezen had Jaap? Heb ik dat mis?”

„Nee dokter, ja dokter,” hakkelde Jaap, ter-

wijl hij een kleur kreeg, „maar 't is zo'n mooi boek!”

„Zó, dus daarom lees je het maar eens voor de tweede keer?”

Daar antwoordde Jaap niet veel op.

Hij was blij, dat de dokter niet verder vroeg en zijn been begon te onderzoeken.

„Dat gaat best Jaap,” zei hij, toen 't onderzoek was afgelopen, „kom er maar eens uit.”

Jaap kwam er uit en moest een paar malen de kamer rond lopen. Pijn had hij hoegenaamd niet meer en de dokter zei, dat hij nu om beurten twee uur op en twee uur van bed mocht. Hij mocht als hij op was, zitten en lopen, net wat hij wilde. Over een paar dagen zou hij terug komen.

Dat was een feest.

Jaap liep door 't huis heen, ging al eens buiten kijken, liep naar de nog altijd kapotte brug en stond op de dijk een poos te turen over het IJsselmeer.

Van die tijd af bleef het goed gaan en een week vóór de grote vakantie mocht Jaap weer naar school. Hij moest met de fiets gaan en voorzichtig rijden. Er was blijdschap in de sluiswachterswoning over het herstel van Jaap.

Toen Jaap weer voor 't eerst naar school was geweest, dankte vader 's avonds voor 't naar bed gaan den Heere voor die zegen en Jaap vergat dit ook niet in zijn eigen gebed.

IX

KONINGINNEDAG 1940

De Augustusmaand liep ten einde.

Nog altijd woedde de oorlog en ieder Nederlander had allang de hoop opgegeven, dat de Koningin op Haar zestigste verjaardag in Den Haag zou zijn. Daarvan kwam natuurlijk niets. 't Zou een langdurige oorlog worden, had Prins Bernhard een paar maanden geleden voor de radio gezegd en het begon er op te lijken, dat hij gelijk zou krijgen.

Maar al was het dan nog oorlog, de Koninginnedag mocht toch niet onopgemerkt voorbij gaan.

Zo dachten duizenden in het land er over, maar hoe moest dat nu? 't Was heel gevaarlijk nú z'n oranjeliefde te laten blijken, want de moffen duldden dat niet en ieder, die het tòch deed, zou subiet in de gevangenis worden gezet. Toch was er nog wel wát te verzinnen.

Verveer had een fietstocht gemaakt, dwars door het land en hij had er zich over verbaasd, dat alle mensen deze zomer oranjebloemen in hun tuintjes hadden staan. Goudsbloemen noemden vele mensen die nog, maar dat was de naam, die de Patriotten er in de Franse tijd aan hadden gegeven en daarom mochten ze zo nooit genoemd worden, meende de sluiswachter. Nu, maar 't was verbazend, zo veel oranjebloemen als er overal bloeiden. In de tuinen van rijk en arm waren ze te vinden en overal deed hun blijde oranjekleur de harten der mensen popelen van verlangen naar de grote oranjedag, waarop Hare Majesteit de Koningin, met Haar Familie weer in 't vaderland zou terugkeren.

Binnenshuis zouden de mensen natuurlijk hun hart ophalen. Daar werden de portretten van de vorstelijke personen met oranjelint versierd; daar werden oranjeliederden gezongen en werd God gedankt, omdat Hij onze geliefde Vorstin in het leven had willen sparen. Maar naar buiten mocht van dit alles niets blijken. Dat noemden de moffen: demonstratie. De jongens van den sluiswachter hielden wel van een beetje demonstratie en in stilte hadden ze hun plannen goed voor elkaar.

De verjaardag van de Koningin viel in 1940 op 'n Zaterdag en Vrijdagsavonds vroegen Jaap en Kees of ze de volgende morgen heel vroeg naar Nieuwkerk mochten fietsen, om te gaan zien of er wat gebeurd was.

„Dat kunnen jullie toch later in de morgen ook wel doen,” meende Verveer. Maar de jongens brachten daar tegen in, dat dan alles al weer weg zou zijn. Natuurlijk zou de politie heel vroeg in de weer zijn, om op te ruimen, wat er misschien aan oranje-demonstraties te zien was.

„Och vader laat ze dat pretje nu maar hebben,” zei moeder eindelijk. „Jaap heeft zo lang in huis moeten zitten, die wil wel eens graag zo'n uitstapje maken.”

„Nou vooruit dan maar, maar denk er om, vlug weer terug en voorzichtig hoor. Je mag geen streken uithalen, denkt er om!”

De jongens beloofden het en gingen vol gespannen verwachting naar bed.

„Heb je de doos met confetti klaar gezet?” vroeg Kees fluisterend aan Jaap, toen ze een poos op bed hadden gelegen.

„Die staat onder m'n ledikant!”

„Maar toch zeker zó, dat moeder ze vanavond niet ziet, als ze boven komt?”

„Ja, wees maar gerust, 't is dik in orde!”

De volgende morgen om vier uur, gingen de beide jongens het bed al uit. 't Was nog ongeveer donker want de Duitsers hadden hun tijd ingevoerd en dus was het aan de zon honderd minuten vroeger en daarom nog maar twintig minuten over twee.

„Gaan jullie nou al?” vroeg moeder, die wakker werd, „kinderen het is nog veel te vroeg.”

„Ja, maar we moeten nog eten en onze fietsen nog oppompen, we zijn nog niet wèg!”

Moeder dutte weer in en de jongens repten zich wat ze konden. Geen half uur later reden ze weg, ieder met een kartonnen doos achter op de fiets onder de snelbinder. Toen ze te Nieuwkerk kwamen, was 't nòg donker.

„Net goed!” zei Jaap, „we doen eerst ons werk en een poos later gaan we weer de stad in, om te zien wat er allemaal gebeurd is.”

Op de Markt gekomen, sprongen ze van de fiets. Kees nam z'n zakmes en sneed achter in iedere doos een klein gat. Toen sprongen ze weer op hun fiets en begonnen door de straten te rijden, ieder aan een kant van de straat. Nu en dan keken ze eens achterom.

„t Gaat prachtig!” juichte Jaap, „kijk eens wat een oranjesporen we maken!”

In de grauwe ochtendschemer waren duidelijk de brede oranjestrepen te zien, die de jongens over de straten trokken. De fietsen hotsten over de stadskeien en al de confetti danste door het gaatje naar buiten.

Eindelijk waren de dozen leeg. Toen reden ze vlug de stad uit langs de vaart, om daar de dag af te wachten. Achter een fabriek aten ze de boterhammen op, die ze meegenomen hadden en toen haalden ze de lege dozen van de fiets, die ze vervolgens aan stukjes scheurden en weggooiden. Zo, elk spoor van hun „misdad” moest uitgewist zijn. Nu maar wachten tot het helemaal dag was.

Eindelijk sloeg de oude toren zes uur en de jongens rekenden, dat ze nu wel in de stad konden komen, zonder dat het gek was. Niemand zou nú meer denken: wat doen die jongens zó vroeg in de stad.

Langzaam fietsten ze de stad in.

Ha, daar zagen ze hun eerste confetti-sporen al. Ze reden de Marktstraat in.

„Wat was dat daar?”

Er was al een man bezig met het schrobben van zijn stoep. O, nee maar, die was goed. De

stoep was over de gehele lengte en breedte „oranje” geschilderd. 't Was Zinkstra, de felste N.S.B.-er van de stad. Zijn stoep hadden ze helemaal onder het oranje gesmeerd.

„Zie 'em boenen!” zei Jaap. „Kijk eens, z'n gezicht ziet zo paars als een pruim. Zal die effe nijdig zijn!”

Nu viel hun oog op een lantaarn.

Mooi! boven aan de lantaarn zat een kleine Nederlandse vlag vastgebonden.

Een eind verder gaf Kees Jaap een stoot.

„Kijk daar eens Jaap!”

Ze passeerden het huis van een anderen landverrader en zagen daar aan de belknop een bosje mooie oranjebloemen hangen.

„Die is ook goed!” fluisterde Jaap, „wie zou dat verzonnen hebben?”

„Dat zullen ze van onze confetti ook vragen,” meende Kees.

Ze kwamen nu op een kruispunt van straten.

Jaap zag, hoe Kees, die wat vooruit reed, van zijn fiets sprong en bleef staan. Toen Jaap dichtbij gekomen was, wees hij naar de grond.

„Kijk eens even,” zei Kees vol trots, „is me dat effe mooi werk?”

Jaap zag, dat daar met grote witte letters „Oranje boven!” stond geschilderd. De letters

.....zagen ze hun eerste confetti-sporen.

waren alle wel een halve meter lang en ze waren met beste witte verf geschilderd.

„Die zijn er vooreerst nog niet af ook,” meende Kees, „zouën ze op andere kruispunten hetzelfde gedaan hebben?”

Vlug fietsten de jongens nu de verschillende straatkruisingen in de stad af en bemerkten dat overal hetzelfde was gebeurd.

Op alle kruispunten stond „Oranje Boven” en op vele lantarens was een klein vlaggetje bevestigd.

„Dat zijn kerels, die durven,” zei Jaap, „en ze hebben er nog goed de tijd voor genomen ook.”

Het begon nu drukker te worden op straat.

De mensen gingen naar hun werk en zagen, wat er in de nacht was gebeurd. Er werd gelachen en allerlei opmerkingen werden er gemaakt. Het was goed te zien, dat de mensen er schik in hadden. De stad had er toch voor gezorgd, dat de zestigste verjaardag van onze Koningin niet onopgemerkt voorbij ging.

De stoep-schrobbende man was intussen spinnijdig. Zodra hij meende, dat de burgemeester present was, belde hij bij hem aan en gaf op hoge toon aan zijn verontwaardiging lucht.

„De hele stad onder de oranje-snipper!” raasde de man, „’t is verschrikkelijk, dat moeten ze nodig in Arnhem weten. U is een mooie burgemeester!”

Net vóór dat Jaap en Kees de stad weer uit fietsten, zagen ze hoe enkele gemeentewerklui begonnen de straten te vegen en de confetti op te ruimen.

„Jammer,” klaagde Kees, „daar gaat nu ons mooie oranje-strooisel.”

„Geeft niets jò,” zei Jaap, „’t heeft z’n dienst gedaan. Heel veel mensen hebben het gezien en ze vertellen het elkaar wel. Kunnen ze toch zien, dat de Oranjeklanten niet slapen, wat denken ze wel!”

Stevig traptten de beide oranjeklanten nu de stad uit, op weg naar de sluis. Als ze flink doorreden zouden ze juist op tijd zijn, om mee te eten. En al rijdende bespraken ze, wat ze thuis zoal vertellen zouden. Er was heel wat te vertellen en vader en moeder zouden zeker veel schik hebben in alles wat ze mee te delen hadden.

„Dat van de confetti, vertel je dat ook Jaap?”

„Waarom niet? We moeten toch alles vertellen, wat we gezien hebben en dat strooisel hebben we toch óók gezien?”

„Ja maar als vader dan eens vraagt, hoe dat er kwam, want vader en moeder wèten, dat jij het geknipt hebt, dus zullen ze dadelijk denken, dat het óns werk is.”

„Wat zou dat dan nog?”

„Niets als we 't gisteravond maar eerlijk gezegd hadden, maar dat hebben we niet. We hebben alleen maar gevraagd of we in de stad mochten gaan kijken en we hebben niet gezegd, dat we van plan waren oranje-confetti te gaan strooien.”

„Als we dat gezegd hadden, zouden we vast niet hebben mogen gaan!” zei Jaap.

„Dat denk ik ook. Vader vindt dat natuurlijk veel te gevaarlijk en daarom geloof ik, dat we over 't oranjestrooisel maar niet moeten spreken. Er is toch nog genoeg te vertellen.”

Zo spraken ze af, niet over het strooisel te praten. Hoorden vader en moeder het, dan was het nog vroeg genoeg, om er mee voor de dag te komen.

Verveer had schik, om wat de jongens vertelden.

„Deksels!” zei hij, „dat is toch flink werk, om met zulke letters „Oranje boven” te schilderen. Nieuwkerk viert de Koninginnedag 1940 goed, dat moet ik zeggen.”

X

DE DUITSE PILOTEN

Ze zitten samen in een barak op een vliegveld in de buurt van Hilversum, Alois en Hans. 't Zijn piloten van de Duitse luchtmacht en ze moeten wachten op orders. Ze zitten hier al uren en ze beginnen zich knap te vervelen. Ze hebben spelletjes gedaan tot in 't oneindige, maar dat is hun ook gaan vervelen en eindelijk zegt Alois: „Kom ik spreek m'n fles eens aan!”

„Ben je mal?” vraagt Hans, „die moeten we bewaren tegen dat we moeten opstijgen. Als jij nu al begint, heb je niets als je de kist in moet.”

„Gekheid,” meent de eerste, „ ik neem een stevige slok, want ik verveel me hier dood. 'k Zal blij zijn als Hitler klaar is met z'n oorlogje, 't is allemaal flauwiteit en wij worden er de dupe van.”

„Durf jij dat te zeggen?” vraagt Hans quasi-ernstig.

„Waarom niet?”

„Omdat je vader hoofd is van de „Groene politie” in Arnhem. Als hij hoorde, wat jij daar zei, zou hij z'n eigen zoon in arrest moeten stellen.”

„Dat zou mij een zorg zijn, hij moet maar doen, wat hij niet laten kan; ik zal zeggen wat ik meen, en ik meen het, dat het allemaal flauwiteit is, die hele oorlog. Nou, op de gezondheid van het Groot-Duitse rijk hoor, daar gaat ie!”

Alois gooit een groot glas cognac naar binnen en dan zegt hij: „Hans — jongen neem ook een mondje-vol. 't Smaakt veel beter dan koffie.”

„Ik wacht nog even. Misschien krijgen we het vanavond of vannacht nog met de Tommies aan de stok en dan kunnen we ons moed-water niet missen. Nee merci, ik pas nog even!”

„Net zoals je wilt,” zegt Alois, „maar ik denk maar: 't is voor de ganzen niet gebrouwen. Ik neem af en toe zo'n pierenverschrikkertje, dat verdrijft de verveling.”

Al heel gauw neemt Alois nog een glas en daarop een derde en als hij dat naar binnen

heeft, begint hij buitengewoon spraakzaam te worden.

„Zeg Hans, weet jij, dat ik met m'n vader overhoop lig?”

„Wel nee kerel, hoe zou ik dat kunnen weten?”

„Nou, maar 't is een feit hoor. Vader is nogal erg op Hitler moet je weten. Hij gelooft heus nog, dat die het geluk zal brengen, maar ik moet allang niets meer van hem hebben. Ik heb hem dóór, Hans, allang dóór, dat verzeker ik je. 't Is een mooie knaap, nou, schelden op de hele wereld. Niemand deugt er, Roosevelt niet en Churchill en de Koningin van Holland ook niet. Gunst, die is vandaag nog jarig ook,” valt hij zichzelf in de rede, „'t is heel wat voor de Hollanders, om vandaag kalm te blijven. Nou maar, zoals ik zei, ik heb hem dóór en dat heb ik m'n vader ook gezegd. Ik zeg, man je lijkt wel gek, wat moet zo'n kerel nu aan Duitsland voor goeds brengen, hij heeft niet eens de H.B.S. kunnen aflopen, daar was ie om zo te zeggen nog te stom voor!”

„Zachter praten, Allo,” vermaant Hans, „je weet nooit wie er achter de deur staat.”

„Dat zal mij een zorg zijn,” zegt Alois nog wat luidruchtiger dan zoëven, „ieder mag

horen hoe ik er over denk; kom Hans neem er nu ook een, alleen drinken is zo ongezellig!”

Hij blijft aandringen en Hans neemt tenslotte ook een glas cognac. Maar als Allo probeert hem een tweede glas op te dringen, weigert hij beslist.

„Nee Allo, we zullen het straks misschien nog nodig hebben,” zegt hij bedaard.

„Nou maar, het zit dan scheef tussen mijn vader en mij. Wil je geloven, zolang hij in Arnhem zit, heb ik hem nog niet gezien. En 't zal ook nog wel even duren eer ik hem opzoek. Hij schijnt helemaal niet te verlangen naar z'n oudsten zoon. Mij best, ik heb de tijd. Kom, ik neem er nog één.”

„Rrrrring — rrrring!”

Net als Alois het glas leegdrinkt, rinkelt de telefoon. Hans wil de hoorn grijpen, maar z'n maat is hem al vóór.

„Met post 17!” zegt hij, „ja zeker met Allo Heinz, wat is er?”

„Te deksel, dan zullen we vlug in onze kist kruipen, ja, komt in orde. Binnen vijf minuten zeg je? Dat is wel wat..... wat akelig gauw, vind je ook niet? We moeten, moeten er eerst nog eentje nemen, begrijp je.”

„Dat gaat mis,” denkt Hans, „ze zullen er

ginds aan 't andere eind van de draad achter komen, dat Allo al flink gedronken heeft.”

Daarom neemt hij hem vlug de hoorn af en zegt „Present luitnt. Met een paar minuten zullen we starten. Waar zit de vijand? Zo, Engelse vliegboten boven Durgerdam, zegt u? Juist, nu maar we gaan er dadelijk op af!”

De hoorn ploft neer op de haak.

„Kom Allo, we moeten weg!” zegt Hans.

„Eerst een glaasje!” zegt Alois, en hij schenkt voor zijn vriend in. Deze kan nu niet weigeren. 't Is de gewoonte, dat de piloten een paar stevige glazen nemen vóór ze opstijgen en in hun machine hebben ze ook nog de nodige voorraad.

Er komt nu drukte op het vliegveld. De gecamoufleerde hangars gaan open en verschillende vliegtuigen taxiën over de startbaan.

De laatsten die opstijgen zijn Alois en Hans.

„Zie zo!” zegt Allo, „nu gaan we Tommies vangen, vooruit maar jongen! Wacht eens even Hans, houdt jij de knuppel eens even vast, ik zou toch zeker mijn moed-water vergeten!” Hij grijpt de fles, die onder zijn bereik staat en zet die aan z'n mond. De drank klokt naar binnen.

„Nou jij,” zegt hij tot Hans, terwijl hij hem de fles overgeeft, „neem..... neem maar een goede slok, 't is beste, de beste, die hier in Holland te krijgen is. Daar spurten we heen!”

Ze vliegen in Noord-westelijke richting en Hans hoort weldra schieten. Het gevecht met de Engelsen is dus blijkbaar al begonnen.

„Vooruit Allo, geef wat meer gas, anders komen we te laat,” zegt hij tot z'n vriend.

„Niks geen nood, we krijgen die Engelsen best, kerels van niks, dat verzeker ik je, ze hebben een mond als een hooischoor, maar durven, durven doen ze niks!”

Het gerikketik wordt nu duidelijker en bij het licht van de zoeklichten ziet Hans, dat ze met Engelse vliegboten te doen hebben. Ze zitten hier boven het IJsselmeer en Hans wou, dat hij voorlopig ook maar in een vliegboot zat. Als er iets gebeurt ben je in zo'n boot toch altijd veiliger dan in een kist, als de hunne. Stel je voor, dat ze geraakt worden, dan verdrinken ze als een kat.

„Vlugger Allo!” zegt hij opeens, „er zit een Tommy boven ons. Toe schiet op, dat we er onder uit komen.”

Maar Alois schijnt hem niet te begrijpen. Hij

zingt een vrolijk soldatenliedje en vraagt dan of Hans de knuppel nog eens vast wil houden, dan kan hij er nog eentje nemen.

„Ga maar van je plaats!” zegt Hans boos, „dan zal ik wel sturen.”

Maar dat wil Alois in geen geval.

„Wie is er in deze kist piloot?” vraagt hij, „jij of ik, o zo, ik! Dat zou ik ook denken; jij blijft met je fikken van de knuppel af!”

Op dat ogenblik wordt er een slag gehoord en Hans begrijpt, dat hun machine geraakt is. Alleen sneller vliegen kan hen nog van de ondergang redden.

Met een stevige ruk schopt hij Alois van zijn zitplaats af, grijpt de knuppel en geeft vol gas. De machine suist nu door de lucht in Oostelijke richting. Al gauw zijn ze onder den Engelsman uit, doch deze lost nog een laatste schot en treft daarmee de linkervleugel. Hans hoort de slag en schrikt. Dat kan noodlottig worden, denkt hij.

Hij spant al z'n krachten in, om de machine meester te blijven en ondertussen zit Allo op de bodem van het toestel en drinkt genoegelijk zijn fles leeg. Als Hans z'n kameraad nodig heeft, bemerkt hij, dat hij stomdronken is, en hij begrijpt dat hun positie nu heel hachelijk is.

De machine begint vaart te minderen. Ze gaat waggelen als een aangeschoten vogel en daalt al lager en lager.

Onder de machine ligt dreigend het donkere water van het IJsselmeer.....

XI

DE AVOND VAN KONINGINNEDAG

Er rijdt een auto van de „Groene Politie” het stadje Nieuwkerk binnen. Achterin zitten twee Duitse politiemannen. „Platpetten” zeggen de mensen en ze begrijpen, dat dit bezoek verband houdt met wat er deze Koninginnedag is gebeurd. Op de kruispunten van de straten staat nog, in niet meer helder-witte letters: Oranje Boven. Al het schrobben van de gemeentewerklui heeft dat niet kunnen verwijderen.

De vlaggetjes echter zijn van de lantarens verwijderd en van de confetti zijn ook maar hier en daar enkele snippers te zien.

Vóór de stadsherberg houdt de auto stil. De „platpetten” stappen er uit en vragen een afzonderlijke kamer. Ze krijgen er een tegenover de gelagkamer, aan de andere kant van de brede hal. Dadelijk bellen ze nu den burge-

meester op, die een poosje later met z'n auto voorrijdt.

Na een stijve vormelijke begroeting vraagt de „chef” hoe het deze Koninginnedag in Nieuwkerk is gegaan.

De burgemeester verzekert hem, dat de bevolking zich buitengewoon rustig heeft gehouden. Nergens zijn demonstraties gehouden, er is niet gezongen en gedanst, neen alles is bepaald kalm verlopen.....

Op dat ogenblik dringt vanuit de gelagkamer een luid rumoer tot in de stille zijkamer door. Er is daar een aantal jongelui. Ze staan met elkaar te hotsen en duidelijk hoort de burgemeester hen zingen: „Leve Wilhelmen!”

Hij vraagt even verlof en stormt de kamer uit en de gelagkamer binnen. Daar krijgen de jongelui een standje waar ze van schrikken en als een hond, die slaag heeft gehad, sluipen ze, de een na den ander, weg.

Nu keert de burgemeester weer naar de groenen terug en nogmaals vraagt de chef of de bevolking zich rustig heeft gehouden. Hij krijgt weer dezelfde verzekering en daarop haalt de chef zijn portefeuille te voorschijn en laat den verbaasden burgemeester enkele snippers oranje-confetti zien.

„En wat zegt u hier dan van?” vraagt hij, „dit moet door alle straten heen verspreid gelegen hebben, is dat zo?”

„Zeker, dat is zo. Vanmorgen vroeg lagen de straten in de binnenstad vol met dit goedje, maar ik heb de gemeentereiniging dadelijk opdracht gegeven alles te verwijderen. Dat is gebeurd en verder is er niets voorgevallen.”

Nu informeren ze naar de vlaggetjes op de lantarens, naar de oranjestoep van Zinkstra en de woorden „Oranje boven” die op alle hoeken van de straten stonden geschilderd.

De burgemeester kookt van binnen.

Hij is een goed vaderlander en een trouw Oranjevriend. Een of andere verachtelijke pierlala heeft blijkbaar de Groene Politie opgebeld en haar zelfs dat oranjestrooisel als bewijsstuk in handen gespeeld. „Mooi volk,” denkt hij, „als ik er de macht toe had, liet ik die lafaards vanavond nog ophangen!”

Maar ach hij heeft daartoe de macht niet. Niemand kan dit. Dat gespuis moeten de goede Vaderlanders nu nog stil hun gang laten gaan. Ze moeten nu nog alle kwellingen en plagerijen verdragen, totdat..... totdat eindelijk de grote dag zal aanbreken, die de grote dag der vergelding zijn zal.

De chef begint nu den burgemeester te kappittelen. Hij zegt, dat wat hier vandaag is gebeurd, niet toelaatbaar is. De Duitse autoriteiten beschouwen zoiets als vijandigheid tegen hen.

„Daar konden ze wel eens gelijk aan hebben,” denkt de burgemeester, maar hij zegt niets. Hij laat dien chef van de Groene Politie maar stil uitpraten. De man schijnt niet te snappen, dat een burgemeester er niets aan doen kan, als enkele burgers 's nachts het stadje gaan versieren en hij schijnt helemaal niet te begrijpen, hoe diep de oranjeliefde in de ziel van ons volk ligt verankerd. De band met het Huis van Oranje is door God Zelf gelegd en heeft de eeuwen verduurd. Denken die halzen nu, dat zij die liefde er in enkele maanden met hun soldatenlaarzen kunnen uittrappen?

Maar dat hebben ze dan ver mis!

De chef is nog steeds aan 't woord, maar de burgemeester hoort nauwelijks wat de kerel zegt. Hij is met zijn eigen gedachten bezig en heimelijk heeft hij er schik van, dat er in zijn gemeente tenminste op deze dag Koninginnefeest is gevierd. In zo goed als alle huizen zijn de gedachten uitgegaan naar de geliefde Vor-

stin in Engeland en overal hebben de vaderlandse liederen weerklonken, terwijl duizenden God hebben gedankt, omdat Hij onze Koningin heeft gespaard.

Plotseling wordt er op de deur geklopt. De hotelhouder kijkt om de hoek van de deur en zegt: „Burgemeester er is telefoon voor u!”

De burgemeester vraagt even verlof en verwijdert zich.

'n Paar minuten later komt hij haastig de kamer weer binnen.

XII

DE SLUISWACHTER STAAT VOOR EEN MOEILIJKE VRAAG

In de loop van die Zaterdag, de Koninginnedag, was de sluiswachter naar Nieuwkerk geweest, om er enkele boodschappen te doen. Daar was hem natuurlijk in geuren en kleuren verteld, wat er 's morgens vroeg zoal te zien was geweest in de stad. En zo kwam hij er ook achter, dat er in verschillende straten een brede streep oranjestrooisel had gelegen.

Verveer had niets gezegd, maar wel dadelijk gedacht aan de liefhebberij van Jaap, toen die met z'n gewonde been lag. Er kwam een sterk vermoeden bij hem op, dat zijn beide Oranjeklanten dit grapje hadden uitgehaald. Nu vond hij het niets erg, want hij zelf was ook een flinke Oranjeklant; hij was er dus heimelijk blij om, dat zijn jongens hun oranjeliefde hadden moeten uiten. Maar zij hadden het niet

heimelijk mogen doen, dat was de fout en daarover kapittelde de sluiswachter zijn jongens, toen hij thuiskwam.

Ja, daar zaten de helden.

'n Kleur als een pioenroos natuurlijk en niets tot hun verdediging te zeggen, dan alleen, dat ze bang geweest waren, dat vader geen verlof zou geven, daarom hadden ze niets gezegd. 't Eind van 't lied was, dat ze die avond vroeger naar bed moesten, dan gewoonlijk.

Van slapen kwam natuurlijk niet veel. Ze lagen druk te bespreken alles wat ze die dag beleefd hadden. 't Was belangrijk genoeg, om daar een poos over te praten, maar eindelijk raakten ze er toch over uitgepraat en toen begonnen ze aan 't oorlogsnieuws. De Duitsers schenen zich nu gereed te maken, om naar Engeland over te steken, tenminste dat schreven ze in hun kranten, maar iedereen moest dit eerst nog zien gebeuren, vóór dat het geloofd werd. Om de verovering van Engeland in te luiden was er een hevige aanval met vliegtuigen begonnen. De slag om Engeland heette dat. Maar tot nu toe hadden de Duitsers in die slag lelijk klappen gehad. Soms waren er zelfs meer dan honderdtachtig vliegtuigen tegelijk uit de lucht gehaald door de Engelsen. Wel

werd Londen lelijk toegetakeld en was ook de Nederlandse Hervormde Kerk in puin gevallen, doch de Engelsen hielden moedig stand en van overgave was geen sprake.

Daarover praatten de jongens en ze vertelden elkaar de wijsheid, die ze van anderen en door middel van de radio hadden gehoord.

't Begon reeds donker te worden toen ze opeens geweldig schrokken.

„Wat zou dat zijn?” vroeg Kees verschrikt.

„'t Is in elk geval een zware slag,” zei Jaap, „maar wat daarvan de oorzaak is, kan ik hier op mijn bed ook niet uitmaken. Zou vader 't niet gehoord hebben?”

Blijkbaar was dit niet het geval, want de jongens merkten niets, dat daar op wees. Had vader het gehoord, dan zou hij stellig de deur zijn uitgelopen, om te zien of er ook ergens onraad was.

„Vader kan het ook niet gehoord hebben,” zei Kees, „want toen die slag kwam, was moeder juist aan 't koffiemalen.”

De koffie was op de bon, maar moeder Verveer zorgde toch, dat er ten minste 's Zondags een kopje lekkere koffie was. In de week moest men maar surrogaat voor lief nemen. Door het geraas, dat de koffiemolen maakte, zou

vader stellig die klap niet hebben gehoord.

„Moeten wij vader nu niet waarschuwen?” vroeg Kees.

„Waarom? We horen immers niets meer, dus 't zal wel niet veel te betekenen hebben gehad.”

Nauwelijks echter had Jaap deze woorden gesproken of de jongens meenden geschreeuw te horen. 't Was al een hele poos ná de slag, maar toch kon het een wel met het ander in verband staan.

Ze lagen met ingehouden adem te luisteren. Een tijdlang bleef het stil, doch toen hoorden ze het weer, duidelijker nog dan eerst.

„Daar zijn mensen in nood, lijkt het wel,” zei Jaap, „ik denk, dat we nu vader toch maar moeten waarschuwen. Kom, ga je mee naar beneden?”

„Als 't niets betekent, krijgen we nog een standje toe,” meende Kees, maar hij wilde toch z'n broer niet alleen laten gaan en dus gingen ze samen de ladder af en stonden ze weldra in de huiskamer.

„Wat moet dát beduiden?” vroeg de sluiswachter streng.

Toen deed Jaap het woord. Van dat ze een poos geleden zo'n geweldige slag hadden ge-

hoord en dat ze daarna al tweemaal geroep hadden vernomen. 't Leek wel of er mensen in nood verkeerden. „Misschien is er wel een moffenvliegtuig naar beneden komen duikelen,” veronderstelde Kees.

„'t Is een vreemd verhaal, jongens en ik geloof er niet veel van,” zei Verveer. „Misschien hebben jullie het zaakje wat opgeblazen om een reden te hebben naar beneden te komen.”

„Heus niet vader, 't is echt gebeurd, zoals we het vertellen,” beweerden de jongens tegelijk en moeder, die 't relaas wèl geloofde, zei: „Je kunt toch licht eens naar de dijk gaan, vader, neem je verrekijker mee.”

„Daar begin ik niet veel meer mee,” zei Verveer, „'t is ongeveer donker!” Toch nam hij de kijker mee, toen hij even later de deur uitliep, om naar de dijk te gaan. 't Was waar, men kon nooit weten en hij had als sluiswachter de plicht op post te zijn als er in de omgeving van de sluis iets niet in orde was. Dus ging de sluiswachter op verkenning uit.

Nauwelijks had Verveer de kruin van de dijk bereikt, of hij hoorde werkelijk een luid geschreeuw. Wat er geroepen werd kon hij niet verstaan; Hollands was 't zeker niet.

„Vast een vliegtuig van de moffen, dat in zee

gestort is," dacht hij, „maar dan zijn de piloten in groot gevaar.”

Hij richtte zijn kijker naar de plaats waar de duisternis zich verdichtte en meende een grotendeels gezonken vliegtuig te ontdekken. 'n Ogenblik later zag hij op de vleugel een paar gedaanten. Dat moesten de piloten zijn. 't Leed nu voor Verveer geen twijfel meer, of het waren moffen, die met hun vliegtuig in zee gestort waren.

Wat moest hij doen?

„Helpen!” was de eerste gedachte, die bij hem opkwam, doch in het volgende ogenblik zag hij Jaap kermende van pijn op de grond liggen, met een bloedend been. Hij zag weer al de ellende, die hij met z'n jongen had doorleefd. Dat hadden de moffen gedaan. Was het niet dubbel en dwars verdiend, dat hij die twee piloten rustig liet verdrinken? Die zouden dan alvast geen kinderen meer ongelukkig kunnen maken. Geen haan zou er ooit naar kraaien, want eer het dag was, zou dat hele zaakje naar de kelder zijn. Wie weet of er ooit iemand iets van zou bemerken. 't Gaf hem voldoening voor het leed, dat hem in zijn oudsten jongen was aangedaan.

Wat hem betrof, ploften alle moffen met

hun vliegtuig op het IJsselmeer neer, die rabauwen verdienden niets beter.

Reeds keerde Verveer zich om, om naar huis terug te gaan, toen er weer een hevige schreeuw werd gehoord, dadelijk gevolgd door luidruchtig gezang. De sluiswachter bleef staan. Wat betekende dat toch? Hulpgeroep en gezang, hij begreep er niets van.

Ineens flitste het door zijn hoofd: „dronken”. Ja zo zou het zijn, ze waren misschien beiden of in elk geval een van tweeën dronken.

Mocht hij die kerels dan aan hun lot overlaten? „Wreekt uzelf niet beminden, maar geeft de toorn plaats,” klonk het nu in z'n hart en vlak daarop volgden de woorden: „Mij komt de wrake toe, Ik zal het vergelden! spreekt de Heere.”

De sluiswachter kreeg het werkelijk benauwd. Hij streed een zware strijd tussen zijn lust, om zich aan zijn vijanden te wreken en het uitdrukkelijk gebod Gods. Hadden die rabauwen zijn jongen niet ongelukkig gemaakt? Wekenlang had Jaap met een gewond been gelegen. O hij vond het zo best, dat nu een paar van die kerels, daar vlak vóór hem, om het leven kwamen. Jammer was 't alleen, dat

het er niet tweehonderd of tweeduizend waren.

Doch dan klonk weer die andere stem in het binnenste van den sluiswachter: „Mij komt de wrake toe!”

„O Heere help mij!” zuchtte de sterke man, „ik wil mij zo graag wreken over Jaap, over al de ellende die ze dien jongen hebben aangedaan, maar dat mag niet, dat verbiedt Uw Woord, o help me toch, om mijn wraaklust er onder te krijgen!”

Zo streed de sluiswachter zijn strijd.

Weer klonk uit de zee het lallend gezang van een dronken mens, gevolgd door het hulpge-
roep van een in nood verkerend vlieger.

„Ik doe het!” zei hij eindelijk hardop, „ik laat ze niet verdrinken, God wil het niet!”

En als was hij bang, dat hij weer berouw zou krijgen van z'n besluit draafde hij de dijk af naar z'n huis.

„Daar zijn twee Duitse piloten in levensge-
vaar,” zei hij tegen z'n vrouw, „en die moeten
gered worden. Nee vrouw, praat maar niet over
Jaap, ik weet het ook wel, maar wij mógen ons
zelf niet wreken!”

Nog vóór z'n vrouw iets kon antwoorden had de sluiswachter de hoorn van de haak genomen en belde hij den burgemeester op, om hem met

het geval op de hoogte te stellen. Maar de burgemeester was niet thuis en mevrouw zei hem, dat hij het stadskoffiehuis maar moest opbellen.

Dit deed hij en vijf minuten later had Verveer den burgemeester aan de telefoon.

„Er is een Duits vliegtuig in zee gevallen, burgemeester,” zei hij, „en de piloten zijn in levensgevaar; ik wil er met het sleepbootje heen.”

„Twee, burgemeester — ja tenminste ik kan er maar twee onderscheiden — goed burgemeester ik zal op U wachten. — Wat zegt U? — Duitse politie? — dat treft goed, die kunnen dan de heren meteen inrekenen. Jawel burgemeester, ik zal er voor zorgen. Dag burgemeester!”

„Nou vrouw,” zei hij lachend, „als wij die heren levend van het wrak kunnen halen, pruimen ze er vies in. De chef van de Groene Politie uit Arnhem is in Nieuwkerk, met een assistent, denkelijk komen die heren mee. De burgemeester zou het hun tenminste vragen.”

„Dan krijgen ze al dadelijk hun verdiende loon,” meende zijn vrouw. „Wat ga jij nu doen Henk?”

„Het bootje gereed leggen, de burgemeester zal wel zo hier zijn met de heren.”

Verveer ging weg.

Geen kwartier later verscheen de auto van den burgemeester.

XIII

DE REDDING

Nadat de burgemeester het telefoongesprek met den sluiswachter had gehad, kwam hij weer bij de Duitsers in de zijkamer terug.

„Het spijt me heren, maar we zullen ons onderhoud moeten afbreken. Ik word naar de sluis geroepen. Er is daar een D... eh... 'n vliegtuig in zee geploft en er zijn een paar piloten in levensgevaar. Willen de heren soms meegaan?”

Ineens waren ze het Oranje-confetti vergeten. 'n Vliegtuig in zee geploft, dat was natuurlijk een Engels vliegtuig. Welzeker, ze waren dadelijk bereid mee te gaan. Ze konden dan de beide Tommies, als ze gered waren, onmiddellijk gevangen nemen.

De beide politie-mannen stapten in de auto van den burgemeester en deze ging zelf achter het stuur zitten.

Een kwartier later was de sluis bereikt.

Verveer stond voor z'n huis den burgemeester op te wachten. Deze sprong uit de auto, dadelijk gevolgd door de beide politie-mannen.

„Is de boot gereed, Verveer?”

„Jawel, burgemeester.”

„Waar ligt ze?”

„Over de dijk in de buitenhaven, burgemeester, als u mij maar volgen wilt. Ja, laat u maar, ik heb een zaklantaarn, die voldoende afgeschermd is en daarmee zal ik wel bijlichten.”

Het was onder deze bedrijven laat en donker geworden en voor wie niet thuis was bij de sluis, was het een hopeloos werk het pad naar de buitenhaven te vinden.

De sluiswachter liep voorop en heel voorzichtig, voetje voor voetje volgden hem de heren. Eerst ging het tegen de dijk op en daarna moesten ze de helling van de dijk aflopen. Vervolgens sloegen ze rechts af en bereikten toen al spoedig de buitenhaven. Bij een kleine steiger lag het sleepbootje. 't Was een licht, rank ding en toen Verveer het licht van zijn zaklantaarn er overheen liet glijden, zagen de heren duidelijk, dat het een zeer klein vaartuigje was. Van het bootje keken ze uit over de donkere zee, die daar groot en onbereken-

baar voor hen lag en onwillekeurig huiverden ze.

Moesten ze daarin, om een paar Tommies te redden? Ze dachten er niet over. Ze hadden dan maar liever, dat die twee Engelse piloten allebei verdronken.

Ze maakten een afwerend gebaar en de chef van de Groene Politie vertelde den burgemeester, dat de sluiswachter hen maar weer naar de auto moest terugbrengen. Ze zouden daar dan wel op de terugkomst van het bootje wachten, maar meegaan in zo'n notedop, ze dachten er niet over. Die Hollanders leken wel gek. Wat was dat nu voor een ding? Hoe kwamen die lui er toch bij, om met zo'n lilliputterig motorbootje de Zuiderzee op te gaan en dan nog wel bij nacht.

De burgemeester verzekerde hun, dat dit „ding” al jaren in gebruik was en dat er nog nooit een ongeluk mee gebeurd was.

Alles goed en best, ze geloofden hem natuurlijk graag, maar zij waagden hun kostbaar moffenleven niet aan zo'n ding, nee daar moest de burgemeester maar niet verder op aandringen, ze dachten er niet over!

„Maar ik dan?” vroeg de burgemeester, „en Verveer, de sluiswachter, wij gaan er toch wél

mee de zee op. Wat wij durven, durven toch zeker ook wel een paar mannen van het dappere Duitse leger?"

De burgemeester zei dit op een ernstige toon, maar wie goed luisterde, vernam toch duidelijk de lichte spot, die er in doorklonk.

Verveer grinnikte zachtjes.

Hij had geducht schik in het geval.

Daar stonden nu zo'n paar Duitse snoevers. Nu durfden ze nog niet eens met een kleine motorboot de Zuiderzee op. Wilden die nu straks naar Engeland gaan varen? Daar kwamen ze toch zeker nooit!

„Wat willen de heren nu?" vroeg de burgemeester enigszins ongeduldig. „Gaat u nu mee of niet, ik verzeker u, dat er geen gevaar is en die ongelukkige „Engelse" piloten mogen we toch niet langer op hun redders laten wachten."

Maar „de heren" bleven er bij, dat zij niet meegingen. Ze vonden het heel dapper van die twee Hollanders, dat zij wel durfden, maar tenslotte begrepen ze best, dat een goeie Hollander wat wagen durfde, om een paar Engelsen te redden. Die Engelsen waren immers de bondgenoten van de Hollanders?

„Daarover gaat het hier niet!" zei de burge-

meester verontwaardigd. „Er zijn twee mensen in levensgevaar en de vraag van welke nationaliteit zij zijn doet hier niets ter zake. Het is onze plicht als christen en als mens, om die ongelukkigen te redden en daarom gaan we er heen en had ik gedacht, dat de beide heren zeker ook zouden meegaan!”

De burgemeester had op vrij scherpe toon gesproken, doch het baatte hem niets, ze bleven bij hun besluit, dat ze niet meegingen en om te tonen, dat zij het meenden, draaiden zij zich om en begonnen voorzichtig de terugtocht.

Op dat ogenblik klonk weer een doordringend hulpgeroep en vlak daarop een lallend gezang, waarvan de woorden „wir fahren gegen England”, duidelijk te verstaan waren.

De beide politiemannen verstonden deze woorden even goed als de burgemeester en de sluiswachter. Iedere schooljongen kende trouwens de slotwoorden van dat Duitse lied.

Dadelijk bleven ze staan.

„Dat is Duits!” zeiden ze beiden tegelijk.

„Ja, dat geloof ik ook,” antwoordde de burgemeester, „nu zullen het dus Duitsers zijn in plaats van Tommies. Verveer krijg je scheepsroeper eens en vraag het hun.”

Verveer sprong in de boot en kwam dadelijk met de scheepsroeper terug.

„Nu maar flink je longen uitzetten, en vragen: „Sind sie Deutsche?”

Verveer deed wat de burgemeester hem gelastte en weldra klonk klaar en duidelijk over het water de vraag: „Sind sie Deutsche?”

Dadelijk kwam het antwoord: „Ja lieber Herr, wir sind Deutsche!”

„Hoort u het,” zei de burgemeester nu, „twee van uw eigen landgenoten verkeren in levensgevaar. De sluiswachter en ik gaan in dat bootje om onze vijanden, pardon, om twee mensen te redden. Daarom wagen wij ons leven. Zoudt u ondertussen op de wal willen blijven staan en toezien?”

De heren voelden nu toch ook wèlk een figuur zij sloegen tegenover deze twee Hollanders. Die gingen wèl en zij?

„We gaan mee,” zei de chef daarop kordaat, „we zien in, dat het moeilijk anders kan, vooruit dan maar!”

De burgemeester was al in het bootje gesprongen. Het ranke ding wiegelde geweldig en de Duitsers volgden met huivering zijn voorbeeld.

Maar er in springen durfden ze niet.

Op de wal gaf Verveer den chef een hand en uit het bootje stak de burgemeester hem een hand toe. Onderwijl lichtte de sluiswachter het geval met z'n lantaarn bij en zo kwam de chef van de Duitse Groene Politie van Arnhem aan boord van een klein Hollands sleepbootje. Zijn assistent volgde hem daarna en zo stonden de heren dan eindelijk in de boot.

„Gaat u zitten,” zei de burgemeester vriendelijk, terwijl hij op een kleine bank wees, die aan de kant van het bootje was aangebracht. Doch de heren bedankten; ze gaven er de voorkeur aan te blijven staan. Je kon nooit weten, het kleine ding mocht eens kuren gaan uithalen, dan was het toch altijd veiliger om te staan.

Verveer had ondertussen het touw losgemaakt en sprong in de boot, waardoor het schuitje hevig begon te waggelen.

„Vorsicht! Vorsicht!” schreeuwde de chef.

„'t Is niets, mijne heren, 't is helemaal niets,” stelde de burgemeester hen gerust, „het bootje ligt stevig genoeg op het water.”

„Zijn er reddingsgordels aan boord?” vroeg de chef.

De burgemeester gaf deze vraag door aan den sluiswachter en deze antwoordde: „Jawel

er hangt hier nog zo'n ding, maar 't is nog nooit gebruikt."

„Eén maar?"

„Jawel burgemeester, er is er maar één."

De chef vond het gek dat er slechts één reddingsgordel aan boord was, maar de burgemeester bracht hun onder het oog, dat dit kleine sleepbootje geen oceaanstomer van de Holland—Amerikalijn was, waarmee duizenden mensen werden vervoerd. Eén zo'n gordel was ruim voldoende. Best, maar dan wilde de chef dat ding toch wel om hebben. En zo gebeurde het, dat Verveer voor hij het bootje op gang bracht eerst den chef van de Duitse Groene Politie een reddingsgordel over de borst hing — men kon immers nooit weten.....

Verveer bracht nu de motor op gang en weldra voer het kleine ding hijgend en puffend de buitenhaven uit.

Zodra ze in het „ruime sop" gekomen waren, zei de burgemeester, dat de sluiswachter hen nog eens moest aanroepen. Hij kon dan op het geluid van hun stemmen zijn richting bepalen.

„Zitten jullie daar nog?" vroeg Verveer.

„Ja!" riep er een, „wij zijn hier nog, maar haast je wat, want mijn kameraad is bewusteloos."

„Zie zo, nu weet ik wel hoe ik varen moet,” zei hij, „maar we moeten ons haasten, burgemeester, hoorde u wel? Als die ene kerel bewusteloos is, kan hij heel gemakkelijk van de vleugel afvallen en dan is hij verloren.” Dit zeggende gaf Verveer meer gas en de kleine boot schoot nu door het water.

De sluiswachter had goed onthouden uit welke richting de stem was gekomen en voer daar stevig op aan.

Weldra werden de omtrekken van het wrak zichtbaar. De machine bleek al goeddeels onder water te zijn en de beide piloten zaten op één der vleugels en hielden elkaar vast.

Eensklaps klonk weer een wild gezang over het water.

„De bewusteloze is blijkbaar weer bijgekomen,” zei de burgemeester, „nu, we zullen ze nu spoedig genoeg hebben.”

Het bootje begon al vaart te minderen en hoe dichter het bij de machine kwam, hoe langzamer Verveer begon te varen. Hij was bang, dat de felle golfslag de beide mannen van de vleugel zou afspoelen, daarom moest de boot min of meer er heen sluipen.

Eindelijk was het wrak bereikt en lag het bootje langs de vleugel. Verveer informeerde

Weldra werden de omtrekken van het wrak zichtbaar.

of die sterk genoeg zou zijn om hem te dragen.

„Jawel,” gaf de piloot ten antwoord, „de vleugel, waarop wij zitten, heeft niets geleden, je kunt er best bij.”

Toen sprong de sluiswachter op de vleugel en sleepte voorzichtig den dronken piloot er af. De ander bleef rustig zitten, blijkbaar vertrouwdde hij zijn benen ook niet al te best. De burgemeester en de beide politiemannen paktten den druipnatten vlieger beet en legden hem in de boot. Wie hij was, konden ze niet zien, want het was aarde-donker. Maar nog terwijl ze hem aan boord hesen galmde hij: „Wir fahren gegen England.”

„Zover ben je voorlopig nog niet, vriend,” zei de burgemeester en Verveer lachte, „zegt u dat wel! Als zulke lui het doen moeten, komen ze er nooit.”

Toen was de tweede piloot aan de beurt. Hij bleek ook wat op te hebben, maar was toch niet zo dronken als zijn vriend.

De burgemeester vroeg hem of hij soms gekwetst was, maar het bleek dat hij, noch zijn makker verwondingen hadden opgelopen.

De chef opperde nog het idee, de cockpit te onderzoeken, om te zien of daar zich nog iets van waarde in bevond, maar Verveer bedankte

er stichtelijk voor, dat werkje op te knappen. De cockpit stond trouwens ook zo goed als geheel vol water. 't Was eenvoudig onmogelijk.

„Hoor eens burgemeester,” zei de man, „ik ben er op uitgegaan, om een paar mensen van een wisse dood te redden, maar verder ga ik mijn eigen leven niet wagen. Wil die Duitse sinjeur het proberen, dan moet hij het weten, maar ik doe het in geen geval.”

De burgemeester stelde den chef nu voor, zèlf aan boord van het vliegtuig te gaan, maar dáár had de Groene natuurlijk helemaal geen oren naar.

Nee, nee, 't was al mooi zo, ze moesten nu maar weer terugkeren. Hij begon buitengewoon naar de wal te verlangen.

Voorzichtig voer Verveer nu achteruit en toen hij uit de nabijheid van het wrak was, zette hij er de spurt in.

XIV

„MAAR ALOIS, BEN JIJ DAT?”

Het ging nu met volle vaart op de buitenhaven aan.

De chef van de Groene Politie had nu toch blijkbaar wat meer vertrouwen gekregen in de zeewaardigheid van het kleine bootje. Hij deed tenminste de reddingsgordel, waarmee hij al die tijd om z'n schouder gestaan had, af en hing hem aan een haak.

Blijkbaar durfde hij het er nu op te wagen.

Het duurde niet lang of het bootje had de buitenhaven bereikt en lag spoedig weer bij het steigertje vanwaar ze waren weggevaren.

Eerst gingen nu de beide politiemannen aan land, om hun piloten in ontvangst te kunnen nemen. Met een zucht van verlichting stapte de chef op de wal. Dat was een avontuur geweest, dat zonder ongelukken was afgelopen. De piloten hadden er het leven afgebracht,

maar hij zou er voor zorgen, dat ze hun straf niet ontgingen. Met dronken piloten kon Duitsland onmogelijk de oorlog winnen, dat begreep hij ook wel.

De piloot, die het minst dronken was, werd aan land gebracht en liep tussen de beide politiemannen in, in de richting van het sluiswachtershuis.

Met den tweeden piloot ging het niet zo gemakkelijk. Deze lag als een zak zand in de sleepboot en moest er door Verveer met behulp van den burgemeester uitgesjouwd worden. Eindelijk lag hij op de wal, maar lopen, dat ging niet. Gelukkig was er hulp in de nabijheid. Kooy en Van Hedel, die op 't punt stonden naar bed te gaan, waren op 't horen van de drukte naar buiten gelopen en kwamen nu juist van pas, om een handje te helpen. De piloot kon geen been verzetten en werd dus letterlijk naar het huis van Verveer gesleept.

Eindelijk waren de drenkelingen binnen.

Ze legden den laatste op de vloer op een kussen, dat moeder Verveer inderhaast op de grond had neergelegd.

„Kent u deze piloten?” vroeg de burgemeester aan den chef, doch deze schudde het hoofd.

„Ik geloof niet dat ik ze ooit gezien heb,” zei hij, „tenminste, die daar aan tafel zit is mij vreemd, maar die zoutzak, dien jullie binnengedragen hebben, heb ik niet zo nauwkeurig opgenomen. 't Zal ook wel een vreemde zijn, vermoed ik!”

Dit zeggende trok hij de lamp een beetje opzij, zodat het licht op het gezicht van den piloot viel.....

Eensklaps liet hij de lamp los, die met een forse zwaai heen en weer boven de tafel slingerde. Hij werd krijtwit terwijl hij zeide:

„Maar Allo, ben jìj dat?”

„U schijnt te schrikken, kent u dezen jongen man?” vroeg de burgemeester vriendelijk.

„Ja, ik ken hem,” klonk het kort, „hij is..... mijn zoon Alois!”

De burgemeester schrok er van.

Als hij dát had kunnen denken, zou hij die vraag niet hebben gedaan. Hij vreesde elk ogenblik een uitbarsting van grote woede van den chef en daarom leek het hem 't beste voorlopig het zwijgen er toe te doen.

Maar nu kwam juffrouw Verveer tussenbeide.

„Burgemeester, die piloot kan daar zó niet blijven liggen. Hij is drijfnat en zal een zware

longontsteking oplopen, als hij niet gauw droge kleren aantrekt.”

„Dat ben ik goed met u eens, maar waar halen we droge kleren voor dien kerel?” vroeg hij.

Moeder Verveer keek haar man eens aan en deze begreep z'n vrouw dadelijk. Hij had *a* gezegd, hij moest nu ook *b* zeggen. De piloten waren van een wisse dood gered, door zijn tijdige hulp, nu moest hij hen ook verder helpen.

„Op zolder hangt nog wel een pak van mij moeder, 't is mij wat te krap, maar 't zal dien piloot misschien wel passen, haal het maar even.”

Juffrouw Verveer wipte de kamer uit.

In de gang rolde ze bijna over haar twee jongens.

„Wat is dat nou!” bromde ze, „zijn jullie uit je bed gekomen?”

„Ja moeder,” zei Jaap, „wij hebben immers het eerst gehoord, dat het vliegtuig op 't water viel en wij hebben vader gewaarschuwd, nu waren we zo nieuwsgierig, hoe 't afgelopen is.”

„Nu kijk dan maar eens om de hoek, dan zullen jullie de piloten wel zien.”

Dat behoefde ze geen tweemaal te zeggen en

terwijl moeder de trap op ging naar boven, glipten de beide jongens naar binnen.

De chef was van z'n eerste schrik bekomen. Hij liep naar zijn zoon toe, die nog altijd op de grond lag en zei: „Toe Allo sta eens op, je bent toch niet ziek?”

Alois kreunde maar eens, doch scheen weinig zin te hebben, om op te staan.

„Help eens een handje,” zei de chef tot Verveer en samen zetten ze toen Alois op een stoel.

De jonge man scheen nu bij kennis te zijn. Enigszins verdwaasd keek hij om zich heen. Toen bleven z'n ogen op den chef rusten.

„Vader!” mompelde hij.

Maar op dat ogenblik kwam juffrouw Verveer binnen met het pak van haar man. Ze legde de kleren in de opkamer en zei: „Als de piloot zich daar wil verkleden, zal ik de-lamp opsteken.”

Ze voegde de daad bij het woord en onderwijl bracht Hans zijn vriend in de kamer en begon hem te helpen zich te verkleden. Het duurde een hele poos vóór ze daar mee klaar waren, maar eindelijk kwamen ze toch de opkamer uit.

Jaap en Kees schoten in de lach, toen ze den Duitsen piloot met vaders kleren aan de kamer

zagen binnenkomen. Was dat even een gek gezicht?

Er werden nu een paar stoelen bijgezet en weldra zat het gezelschap rondom de tafel.

„Jullie gaan met mij mee naar buiten,” zei de chef streng. „Daar zal onderzocht worden, in hoeverre jullie zelf schuldig zijn aan dit ongeluk, mijn auto staat in Nieuwkerk, daarin neem ik je vannacht mee!”

De twee piloten luisterden met een gelaten gezicht, naar de strenge stem, die tot hen sprak. Alle vrolijkheid was nu geweken. Ze hadden echter den chef duidelijk horen zeggen, dat er in Arnhem onderzocht zou worden in hoeverre dit ongeluk te wijten was aan eigen schuld en daarom meende Hans zich te moeten verdedigen.

„We hebben een Engelsman boven ons gekregen,” zei hij, „en 't is dien kerel gelukt een onzer vleugels stuk te schieten. Dat werd de oorzaak van de ramp.”

„Heel goed mogelijk,” zei de chef kort, „ik heb je al gezegd, dat dit in Arnhem onderzocht zal worden!”

Hij zeide dit op een toon, waaruit duidelijk viel op te maken, dat hij er nú niet meer over wenste te spreken.

„We moeten weg,” zei hij dan, „maar vooraf heb ik nog wat te zeggen, burgemeester.”

Hij haalde z'n portefeuille uit de zak, deed die open en schudde er de oranjesnippers uit, die er in lagen.

Jaap en Kees kregen een kleur.

Wat zou dat te betekenen hebben? dachten ze. Zou nu hier door die moffen uitgezocht worden, wie dat confetti door de stad hadden gestrooid?

„O m'n lieve grootje,” zuchtte Jaap bijna hardop, „was ik maar niet uit m'n bed gekomen.”

Maar daar begon de chef te spreken.

„Ik had dit strooisel meegebracht als een bewijsstuk tegen uw beleid, burgemeester,” zei hij, „maar ik laat die snippers hier. Ik heb U niets te verwijten, maar integendeel veel te danken!”

„Tot uw dienst,” zei nu de burgemeester weer, „maar U vergist zich, niet ik redde deze twee piloten, doch onze sluiswachter. Hij heeft me gewaarschuwd, hij is de man, die bemerkte, dat de piloten in gevaar verkeerden, U moet hem danken.”

Maar nog vóór de chef van de Groene Politie dit doen kon, schudde Verveer al met z'n hoofd.

„Bij mij moet die meneer ook niet zijn, burgemeester,” zei hij, „ik heb niets van het ongeval gehoord; ik hoorde de slag niet en ik heb ook het hulpgeroep niet gehoord. Dat hebben die twee jongens gedaan. Die hebben het gehoord en hebben mij toen gewaarschuwd.”

De burgemeester bracht dit verhaal aan den chef over en nu moesten Jaap en Kees voor de dag komen.

„Kom eens hier!” zei de chef.

Of het nu kwam van de schrik of uit gewoonte, maar Jaap hinkte toen hij naar den Duitser toekwam.

„Wat zie ik, ben jij kreupel, dan deug jij niet voor soldaat!” zei hij.

„Jaap is de eerste oorlogsinvaliden van Nieuwkerk,” zei de burgemeester en toen vertelde hij hem, wat er met Jaap was gebeurd op de eerste oorlogsdag.

„Zo,” zei de chef, „dan zul jij ook wel geen vriend van de Duitsers zijn?”

„Nee,” schudde Jaap, „nooit!” liet hij er hardop op volgen. 't Woord was er uit eer hij het wist en toen kreeg hij een kleur als een gekookte kreeft.

„Jaap toch!” riep moeder Verveer.

„Hij heeft wraak genomen over zijn been,”

zei Verveer, „want — ik zal dat nu maar vertellen — Jaap heeft met Kees vanmorgen dat oranje-confetti gestrooid!”

Jaap schrok zich wild toen hij z'n vader dit hoorde zeggen. Verschrikt keek hij van den een naar den ander, maar gelukkig nergens ontdekte hij een boos gezicht, dat scheen dus nogal niet kwaad opgenomen te worden.

„Ik vertel dit nu maar, burgemeester, dan hoeft U geen verdere nasporingen te doen en het lijkt mij wel goed, dat de chef weet, dat Jaap dit heeft gedaan. Hij hoeft er de burgerij niet lastig om te vallen!”

„Prachtig Verveer, ik dank je wel.”

De chef begon nu haast te krijgen. Hij moest met zijn gezelschap nog naar Arnhem en het was al voorbij middernacht.

Hij dankte Verveer en zijn vrouw voor hun hulp en beloofde de kleren te zullen terugzenden. Jaap en Kees kregen een hand. Kees had er niet veel zin in — „een hand van een mof, daarop ben ik helemaal niet gesteld,” zei hij, toen hij een kwartier later in bed lag.

XV

BESLUIT

De auto van den burgemeester was goed afgeladen naar Nieuwkerk vertrokken. Verveer en z'n vrouw zaten nog even bij elkaar in de huiskamer. Zo'n wonderlijke dag hadden ze nog nooit beleefd.

„Onze Koningin is vandaag zestig jaar geworden,” zei hij, „maar zo'n vreemde Koninnedag hebben we nog nooit gehad.”

„Laten we God bidden, dat Zij 't volgend jaar weer in ons land haar verjaardag mag vieren Henk, dan is die ellendige oorlog voorbij en dan is Nederland met Gods hulp weer vrij geworden.”

Ze gingen nu gauw naar bed, maar konden onmogelijk de slaap vatten. Telkens begonnen ze weer te praten over alles wat ze die dag hadden beleefd.

„Ik schrok er eerst van, Henk, toen jij zei,

dat onze Jaap het gedaan had; ik had toch zo te doen met dien armen jongen, hij wist niet waar hij blijven moest.”

„Ja, dat begrijp ik best, moeder, maar 't was zó toch het beste, vind je ook niet?”

„Zeker, zeker, nu 't zo goed uitpakte, had je groot gelijk. De burgemeester weet het nu en hij behoeft er geen onschuldigen op aan te zien. Nee, maar achteraf was ik blij, dat jij dat zó trakteerde.”

„Vrouw, ik ga slapen, 't is morgen Zondag,” zei de sluiswachter, „en ik zou graag naar de kerk gaan. De dominee zal wel een extra-woordje aan de Koningin wijden. Ik ben hartelijk dankbaar, dat ik me op deze wijze heb mogen wreken op de moffen. 't Viel me niet mee, om er toe te komen, maar nu ben ik dankbaar, dat ik het zó mocht doen!”

De volgende morgen hadden Jaap en Kees zich bijna verslapen.

Gelukkig, dat moeder ze nog juist bijtijds wekte. Want ze moesten natuurlijk mee naar de kerk. Dat was in het gezin van Verveer een vaste regel. Hij zelf en de beide jongens gingen elke Zondag tweemaal naar de kerk.

Ze troffen het best. De dominee herdacht in

zijn gebed de verjaardag van de Koningin, die de vorige dag was gevierd en hij smeekte den Heere Haar toch in het vreemde land te willen behoeden en Haar eerlang weer in ons vaderland te willen doen terugkeren.

Jaap had al eens naar het psalmbord gekeken. Daar stonden een paar mooie psalmen op. De mooiste vond hij psalm acht-en-zestig vers elf, en toen die psalm aan de beurt was zong hij als een lijster:

„Gewis, hoe hoog de nood mag gaan,
God zal zijns vijands kop verslaan;
Die haar'ge schedel vellen,
Die trots, wat heilig is, onteert,
En daar hij schuld met schuld vermeert,
Zich tegen Hem durft stellen.
De Heer heeft zelf ons toegezeid:
„'k Zal u, door macht en wijs beleid,
Uit Bazan weer doen komen;
U zullen, als op Mozes' bee,
Wanneer uw pad loopt door de zee,
Geen golven overstromen.”

★ ★ ★

Een week later liet de burgemeester aan het sluiswachtershuis een pakket bezorgen, dat

hem was toegestuurd vanuit Arnhem. Het bevatte, zoals Verveer al vermoedde, het pak, dat de piloot Alois op die wonderlijke Koninginnedag van hem had aangekregen. Verder was er een brief bij, waarin de chef van de Groene Politie Verveer bedankte voor de redding van de twee piloten, in het bijzonder van zijn zoon.

Openhartig schreef hij, dat hij reeds een tijdlang met dien zoon in onmin leefde, maar dat als gevolg van deze wonderlijke ontmoeting, het geschil was bijgelegd.

Voor Jaap, den strooier van het oranje-confetti, was er een klein verzilverd vliegtuig bij op een voetstuk.

„'n Cadeau van een mof,” zei Kees jaloers, „ik zou 't niet moeten hebben.”

„Ik wil het ook niet hebben,” zei Jaap beslist, „ik geef het aan moeder, maar eerst zal ik dat ding eens fatsoeneren.”

„Wat wil je dan Jaap?”

„Dat zul je straks wel zien,” zei de jongen en vlug wipte hij met zijn geschenk naar boven.

Toen hij terugkwam liet hij het vliegtuigje triomfantelijk aan z'n vader zien.

„Kijk eens vader, nu is het geen ding meer van de moffen, nu is het echt een vliegtuig van ons.”

Het Duitse oorlogskruis, dat op de staart geschilderd stond, was er afgekrabd en Jaap had op de staart, de flanken en de vleugels met zijn kleurpotlood mooie oranje-driehoeken aangebracht, zoals die op de Hollandse vliegtuigen voorkomen.

„Dat heb je mooi gedaan Jaap,” zei Verveer, „nu kan moeder het gerust op de schoorsteen te pronk zetten.”

Zo gebeurde het ook en dit kleine verzilverde vliegtuigje bewaarde voor de familie van den sluiswachter de herinnering aan een wonderlijke avond, zoals ze er in heel de lange oorlog tussen Nederland en Duitsland geen enkele meer beleefd hebben.

Voor Verveer had het nog een andere betekenis, die hem meer waard was.

Dit kleine ding herinnerde hem telkens aan de woorden der Heilige Schrift: Overwin het kwade door het goede; en hij dankte er God voor, dat hij bewaard was gebleven voor een wraak, die een christen niet past en die zonde is voor God. De echte wraak van een christen is vurige kolen te hopen op het hoofd van zijn vijand. Dat had de sluiswachter nu ondervonden.

E I N D E

I N H O U D

	Blz.
I. <i>De verraderlijke overval</i>	5
II. <i>Evacuatie</i>	15
III. <i>De bom uit het vliegtuig</i>	22
IV. <i>Ballingen</i>	34
V. <i>Pinksterzondag 1940</i>	42
VI. <i>Capitulatie... maar geen vrede!</i> .	50
VII. <i>Naar huis</i>	58
VIII. <i>„Nu zal de Koningin gauw jarig zijn, Kees!”</i>	70
IX. <i>Koninginnedag 1940</i>	79
X. <i>De Duitse piloten</i>	89
XI. <i>De avond van Koninginnedag</i> . .	97
XII. <i>De sluiswachter staat voor een moeilijke vraag</i>	102
XIII. <i>De redding</i>	112
XIV. <i>„Maar Alois, ben jij dat?”</i> . . .	124
XV. <i>Besluit</i>	133